

Problematika financovania vysokých škôl a dopady zavedenia školného

Bakalárska práca

Vedúci práce:

Mgr. Ing. Pavlína Balcarová

Markus Šimek

Brno 2015

Pod'akovanie

Ďakujem vedúcej mojej bakalárskej práce pani Mgr. Ing. Pavlíne Balcarovej za odbornú pomoc a cenné rady pri spracovaní tejto bakalárskej práce.

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že som prácu: **Problematika financovania vysokých škôl a dopady zavedenia školného** vypracoval samostatne a všetky použité zdroje a informácie uvádzam v zozname použitej literatúry. Súhlasím, aby moja práca bola zverejnená v súlade § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách v znení neskorších predpisov a v súlade s platnou *Směrnici o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Som si vedomý, že sa na moju prácu vzťahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzatvorenie licenčnej zmluvy a použitie tejto práce ako školského diela podľa § 60 odst. 1 autorského zákona.

Ďalej sa zaväzujem, že pred spísaním licenčnej zmluvy o použití diela inou osobou (subjektom) si vyžiadam písomné stanovisko univerzity, že predmetná licenčná zmluva nie je v rozpore s oprávnenými záujmami univerzity a zaväzujem sa uhradiť prípadný príspevok na úhradu nákladov spojených so vznikom diela, a to až do ich skutočnej výšky.

V Brne dňa 20. mája 2015

Abstract

Šimek, M. University funding and the impact of introduction of tuition fees. Bachelor thesis. Brno: Mendel University, 2015.

The aim of this thesis is to evaluate the consequences of the introduction of tuition fees per number of university students in Slovakia. In the first part, there is characterized higher education in Slovakia. Moreover, the thesis comprises an analysis of funding of tertiary education in Slovakia and Great Britain. In the second part, we examine the impact of introduction of tuition fees per number of students and the study field. Based on the experience from Great Britain this thesis evaluates possible consequences of introduction of tuition fees in Slovakia.

Keywords

Higher education, Slovakia, United Kingdom, funding of tertiary education

Abstrakt

Šimek, M. Problematika financovania vysokých škôl a dopady zavedenia školného. Bakalárska práca. Brno: Mendelova univerzita v Brne, 2015.

Cieľom tejto práce je vyhodnotiť dôsledky zavedenia školného na počet študentov vysokých škôl na Slovensku. V prvej časti je charakterizované vzdelanie ako statok a terciálne vzdelanie na Slovensku. Práca ďalej analyzuje financovanie terciálneho vzdelávania na Slovensku a vo Veľkej Británii. V druhej časti práca analyzuje dopad zavedenia školného na počet študentov a výber študovaného odboru. Na základe skúseností z Veľkej Británie práca vyhodnocuje možné dôsledky zavedenia školného na Slovensku.

Kľúčové slová

Vysokoškolské vzdelanie, Slovenská republika, Veľká Británia, financovanie terciálneho vzdelávania.

Obsah

1	Úvod a cieľ práce	10
1.1	Úvod.....	10
1.2	Cieľ a metodika práce.....	10
2	Literárna rešerš	12
2.1	Definícia a význam vzdelania.....	12
2.2	Vzdelanie ako statok.....	13
2.3	Terciálne vzdelanie.....	15
2.4	Delenie vysokých škôl na Slovensku.....	16
2.5	Modely financovania vysokých škôl.....	17
3	Financovanie vysokých škôl na Slovensku	19
3.1	Princíp financovania vysokých škôl.....	19
3.2	Postup pri rozdeľovaní financií medzi jednotlivé dotácie.....	21
3.2.1	Dotácia na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov..	21
3.2.2	Dotácia na výskumnú, vývojovú alebo umeleckú činnosť.....	22
3.2.3	Dotácia na rozvoj školy.....	22
3.2.4	Dotácia na sociálnu podporu študentov.....	23
4	Financovanie vysokých škôl vo Veľkej Británii	24
4.1	Princíp financovania verejných vysokoškolských inštitúcií vo Veľkej Británii.....	25
4.1.1	Princíp financovania vysokoškolských inštitúcií v Anglicku.....	26
4.1.1.1	Financovanie vzdelávania.....	27
4.1.1.2	Financovanie výskumu.....	29
4.1.1.3	Financovanie zdieľania a výmeny poznatkov.....	30
4.2	Poplatky za štúdium a systém finančnej pomoci študentom vo Veľkej Británii.....	30
5	Dôsledky zavedenia školného vo Veľkej Británii	34
5.1	Anglicko.....	34

5.1.1	Vplyv školného na počet študentov v bakalárskom a v postgraduálnom stupni	36
5.1.2	Vplyv školného na počet študentov pochádzajúcich z Británie a z iných krajín študujúcich v Anglicku	37
5.1.3	Vplyv školného na zmenu študijných odborov študentov v Anglicku	39
5.2	Škótsko, Wales a Severné Írsko	41
5.2.1	Vplyv školného na počet študentov v bakalárskom a postgraduálnom stupni v Škótsku, Walese a Severnom Írsku.....	44
5.2.2	Vplyv školného na počet študentov z Veľkej Británie a z iných krajín študujúcich v Škótsku, Walese a v Severnom Írsku	46
5.2.3	Vplyv školného na zmenu študijných odborov.....	51
5.3	Zhrnutie.....	55
6	Dôsledky zavedenia poplatkov za štúdium na Slovensku	56
7	Záver	59
8	Literatúra	61

Zoznam obrázkov

Obr. 1	Rozdelenie HEFCE grantu podľa formuly na roky 2015-16	27
Obr. 2	Zdroje financií určené pre oblasť vzdelávania	28
Obr. 3	Výška financií určená pre hlavný a vedľajšie granty	30
Obr. 4	Počet obyvateľov vo veku 18-25 a počet študentov zapísaných do prvých ročníkov v Anglicku	35
Obr. 5	Percentuálna zmena počtu študentov 1. ročníkov	35
Obr. 6	Vývoj počtu študentov bakalárskeho a postgraduálneho stupňa vzdelania	37
Obr. 7	Vývoj počtu študentov bakalárskeho stupňa pochádzajúcich z Británie a z iných krajín	38
Obr. 8	Vývoj počtu študentov postgraduálneho stupňa vzdelania pochádzajúcich z Británie a z iných krajín	39
Obr. 9	Vývoj počtu študentov vo vybraných študovaných odboroch bakalárskeho stupňa vzdelania	40
Obr. 10	Vývoj počtu študentov vo vybraných študovaných odboroch postgraduálneho stupňa vzdelania	41
Obr. 11	Počet obyvateľov vo veku 18-25 rokov a počet študentov prvých ročníkov v Škótsku	42
Obr. 12	Počet obyvateľov vo veku 18-25 rokov a počet študentov prvých ročníkov vo Walese	43
Obr. 13	Počet obyvateľov vo veku 18-25 rokov a počet študentov prvých ročníkov v Severnom Írsku	44
Obr. 14	Celkový počet študentov bakalárskeho a postgraduálneho stupňa v Škótsku	45
Obr. 15	Celkový počet študentov bakalárskeho a postgraduálneho stupňa vo Walese	45

Obr. 16	Celkový počet študentov bakalárskeho a postgraduálneho stupňa v Severnom Írsku	46
Obr. 17	Vývoj počtu študentov bakalárskeho stupňa pochádzajúcich z Británie a z iných krajín	47
Obr. 18	Vývoj počtu študentov postgraduálneho stupňa pochádzajúcich z Británie a z iných krajín	48
Obr. 19	Vývoj počtu študentov bakalárskeho stupňa pochádzajúcich z Británie a z iných krajín	49
Obr. 20	Vývoj počtu študentov postgraduálneho stupňa pochádzajúcich z Británie a z iných krajín	49
Obr. 21	Vývoj počtu študentov bakalárskeho stupňa pochádzajúcich z Británie a z iných krajín	50
Obr. 22	Vývoj počtu študentov postgraduálneho stupňa pochádzajúcich z Británie a z iných krajín	51
Obr. 23	Vývoj počtu študentov vo vybraných študovaných odboroch bakalárskeho stupňa vzdelania v Škótsku	51
Obr. 24	Vývoj počtu študentov vo vybraných študovaných odboroch postgraduálneho stupňa vzdelania v Škótsku	52
Obr. 25	Vývoj počtu študentov vo vybraných študovaných odboroch bakalárskeho stupňa vzdelania vo Walese	53
Obr. 26	Vývoj počtu študentov vo vybraných študovaných odboroch postgraduálneho stupňa vzdelania vo Walese	53
Obr. 27	Vývoj počtu študentov vo vybraných študovaných odboroch bakalárskeho stupňa vzdelania v Severnom Írsku	54
Obr. 28	Vývoj počtu študentov vo vybraných študovaných odboroch postgraduálneho stupňa vzdelania v Severnom Írsku	54
Obr. 29	Vývoj počtu vysokoškolských študentov v Slovenskej republike	56
Obr. 30	Výdavky určené pre vysokoškolské vzdelávanie % z HDP	57

Zoznam tabuliek

Tab. 1	Medzinárodné štandardné členenie vzdelania ISCED	13
Tab. 2	Poplatky za štúdium vo Veľkej Británii	31
Tab. 3	Výška pôžičky určenej na hradenie školného	32
Tab. 4	Výška pôžičky určená na hradenie životných nákladov	32
Tab. 5	Výška nenávratných podporných grantov	33

1 Úvod a cieľ práce

1.1 Úvod

Vysoké školy tvoria najvyšší článok vzdelávacej sústavy. Vysokoškolské vzdelanie má nepochybne významný vplyv na ekonomickú vyspelosť štátu. Prináša so sebou pozitívnu externalitu na všetkých členov spoločenstva. Dopomáha k rastu HDP štátov a zvyšuje celkovú životnú úroveň obyvateľstva. Ďalším dôvodom pre vzdelanejších ľudí je aj to, že so zvyšujúcim sa vzdelaním klesá kriminalita. Je preto samozrejmé, že sa štáty usilujú neustále zvyšovať počet študentov vysokých škôl.

Vysokoškolský systém na Slovensku prešiel v poslednej dobe mnohými výraznými zmenami. Vysokým školám bolo umožnené viac zdrojové financovanie svojej činnosti. Avšak aj napriek tomu sa systém vysokoškolského vzdelávania stretáva s problémom nedostatku financií. Je preto nevyhnutná okamžitá reforma tohto systému na Slovensku. O viac či menej úspešné reformy terciálneho vzdelávania sa pokúšala každá nová vláda od roku 1993. Bohužiaľ, nie vždy boli reformy prínosné pre školský systém. Aj tá časť dobre navrhnutých reforiem sa po nástupe novej vlády väčšinou neudržala.

Táto bakalárska práca sa zaoberá problematikou financovania terciálneho vzdelávania. V prvej časti sú popísané teoretické východiská, o ktoré sa neskôr opiera druhá, praktická časť práce. Práca definuje vzdelanie a charakterizuje vysoké školy na Slovensku. Dôležitým predpokladom bolo aj zadefinovanie vzdelania ako statku. Nakoľko neexistuje jednoznačný názor odbornej spoločnosti na túto problematiku, bolo treba sa prikloniť k jednému z jestvujúcich názorov. V ďalšej časti je podrobne rozobraná súčasná situácia financovania terciálneho vzdelávania v Slovenskej republike a vo Veľkej Británii.

Britský systém vysokoškolského vzdelávania možno označiť za systém s dlhoročnou tradíciou, ktorý prináša svoje výsledky. Vysokoškolské inštitúcie vo Veľkej Británii sa považujú za jedny z najkvalitnejších na svete, čoho dôkazom je aj, že ich využíva veľké množstvo študentov ako z Británie, tak aj z ostatných krajín sveta. Tento systém by mohol byť príkladom pre ďalší vývoj na Slovensku. Avšak skôr ako by k takejto závažnej zmene prišlo, je potrebné, aby politické strany mali jednotnú predstavu o fungovaní nového systému financovania. Je takisto nevyhnutnosťou oboznámiť verejnosť s prínosom zavedenia tohto systému financovania verejných škôl.

Nakoľko ekonomická situácia rodín študentov by v prípade zavedenia školného mnohokrát nedovoľovala uchádzať sa o vzdelanie na vysokej škole, je nutné navrhnúť spoľahlivý systém finančnej pomoci študentom.

1.2 Cieľ a metodika práce

Cieľom práce bude vyhodnotiť dôsledky zavedenia školného na slovenské vysoké školy a vyhodnotiť dopad na počet študentov týchto škôl.

Prvá časť rozoberá význam vzdelania a jeho prínos pre študentov. Vysokoškolské vzdelanie je analyzované ako statok. V tejto časti sú takisto rozobrané aj vysokoškolské inštitúcie na Slovensku. Analýzou a následným porovnaním systému financovania vysokoškolského vzdelávania na Slovensku a vo Veľkej Británii je poukázané na rozdiely medzi danými systémami.

V druhej časti práce je analyzovaný dopad zavedenia školného na jednotlivé krajiny Veľkej Británie. Práca analyzuje vplyv zavedenia školného zvlášť na jednotlivé stupne vysokoškolského vzdelania a rovnako aj zvlášť pre študentov pochádzajúcich z Británie a mimo Británie. Jedným z vedľajších cieľov bude analyzovať vplyv školného na zmeny počtu študentov v jednotlivých študijných odboroch. Na základe tejto analýzy bude v závere vymedzený možný dopad zavedenia školného na Slovensko.

Pri tejto bakalárskej práci boli použité zdroje uvedené v zozname literatúry na konci práce. Teoretická časť vychádza predovšetkým z deskripcie odbornej literatúry a následnej analýzy. V tejto časti sa značne využíva aj zákonov o vysokoškolských inštitúciách a príručkách k financovaniu týchto systémov vo Veľkej Británii a na Slovensku.

V druhej časti práce je analyzovaný dopad školného na počet študentov vo Veľkej Británii. Sú tu využité prevažne údaje o počtoch študentov z Britského štatistického úradu. Následne je na základe získaných poznatkov dedukovaný dôsledok zavedenia školného v Slovenskej republike.

2 Literárna rešerš

2.1 Definícia a význam vzdelania

Vzdelanie je jednou zo základných ľudských práv a má na neho nárok každý občan Slovenskej republiky. Podľa Ústavy Slovenskej republiky (čl. 42, ods. 2.): „*Občania majú právo na bezplatné vzdelanie v základných školách a stredných školách, podľa schopností občana a možnosti spoločnosti aj na vysokých školách.*“ Pojem vzdelávanie môžeme definovať viacerými spôsobmi. Jeden zo spôsobov uvádza, že vzdelanie je súhrnom znalostí, ktoré získavame štúdiom v procese vyučovania (Cibáková, 2012). Vzdelanie od nepamäti zohráva dôležitú úlohu medzi ľuďmi a nepochybne je jednou z najlepších investícií do budúcnosti. Samozrejme aj touto investíciou musíme niečo obetovať, čím je v danom prípade čas, po ktorý sa budeme vzdelávať a takisto riziko, že sa nám daná investícia nemusí v budúcnosti vrátiť. V budúcnosti sa však očakáva návratnosť investície v podobe vyššieho platu, lepších pracovných podmienok a prestížnejším postavením v spoločnosti (Benčo, 2002). Vzdelanie zabezpečuje ľudský pokrok a takisto zvyšuje ľudský potenciál. Vzdelanie nemá pre každého rovnakú hodnotu, niektorým postačí iba titul pred menom, ktorý ich má dostať do určitej sociálnej vrstvy, pre iného je prostriedkom k dosiahnutiu vyšších cieľov (Cibáková, 2012). V daných prípadoch je aj rozdielny prístup k vzdelaniu. Najväčšia motivácia na vzdelávanie je u mladých ľudí a postupne s pribúdajúcim vekom klesá (Obdržálek, 2002). Vzdelanejší ľudia sú predpokladom pre jednoduchšiu adaptáciu v prostredí neustále sa meniacich pomerov ekonomiky, jednoduchšieho zvládania novej technológie a hlavne pre uplatnenie v stále sa zväčšujúcej medzinárodnej konkurencii. Je v záujme štátu, aby boli obyvatelia neustále vzdelávaní, pretože to prispieva hospodárskemu a ekonomickému rastu, v nezávislosti na ostatné štáty a v konkurencia schopnosti (Benčo, 2002).

Vzdelávací systém je v každej krajine odlišný. Aby sme mohli previesť porovnanie medzinárodných vzdelávacích systémov bolo potrebné zaviesť ich štandardizáciu (tabuľka 1). Najčastejšie sa používa Medzinárodná klasifikácia štandardov vzdelávania (ISCED). Táto stupnica bola vytvorená organizáciou UNESCO a slúži ako nástroj na porovnanie štatistických údajov o vzdelávaní medzi jednotlivými krajinami.

Tab. 1 Medzinárodné štandardné členenie vzdelania ISCED

Stupeň	Opis	V slovenskej školskej sústave
ISCED 0	Predprimárne vzdelávanie nultého stupňa	materská škola
ISCED 1	Primárne vzdelávanie	1. stupeň základnej školy
ISCED 2	Nižšie sekundárne vzdelávanie	2. stupeň základnej školy a nižšie ročníky osemročných gymnázií
ISCED 3	Vyššie sekundárne vzdelávanie	Stredné školy s maturitou
ISCED 3C	Stredné odborné vzdelávanie	Stredné odborné školy bez maturity
ISCED 4	Post-sekundárne, neterciárne vzdelanie	Pomaturitné kvalifikačné vzdelávanie
ISCED 5A	Prvý stupeň terciárneho vzdelania	vysokoškolské magisterské, inžinierske, doktorské vzdelanie – II. stupeň, vysokoškolské bakalárske vzdelanie - I. stupeň
ISCED 5B	Prvý stupeň terciárneho vzdelania	vyššie odborné vzdelanie, pomaturitné špecializačné
ISCED 6	Druhý stupeň terciárneho vzdelania	Doktorandské štúdium

Zdroj: minedu.sk

2.2 Vzdelanie ako statok

Statkom označujeme služby a tovar produkovaný a poskytovaný za účelom uspokojovania ľudských potrieb (Urbánek, 2007). Môže sa jednať o potreby jednotlivca, ale aj skupiny osôb a to buď organizované alebo aj neorganizované. Na uspokojenie týchto potrieb má záujem každý jednotlivec, skupina, obec či štát. Medzi takto poskytované služby sa zaraďuje aj vzdelanie. Vysokoškolské vzdelanie patrí medzi statok *ekonomický*. Peková (2008) definuje ako ekonomické statky tie statky, ktoré existujú v obmedzenom množstve a je ich nutné prerozdeľovať. Sú výsledkom ekonomickej produkcie jedinca.

Z ekonomického hľadiska, ktoré vychádza zo spotreby a vzájomných vzťahov individuálnych uspokojení statky delíme (Peková, 2008):

- *Čisté súkromné statky* – o ich produkcii rozhodujú jednotliví producenti. Ich spotreba je deliteľná a prináša uspokojenie každému jednotlivo. Zároveň súperením výrobcov a spotrebiteľov vzniká na trhu cena. Charakter čisto *súkromného statku* v oblasti vysokých škôl majú rôzne poradenské a expertízne činnosti. Cena je stanovená trhom na základe dopytu a ponuky, a preto nie sú nutné žiadne ďalšie zásahy zo strany štátu.
- *Čisté kolektívne statky* – spotrebované všetkými užívateľmi rovnako. Nedajú sa deliť medzi jednotlivcov ani zavádzaním poplatkov. Charakteristické sú aj nevyhlúčiteľnosťou zo spotreby, spotrebiteľia medzi

sebou nesúťažia. Každý jedinca má statok rovnakej kvality ako ostatní a ich spotrebu si mnohokrát užívatelia ani neuvedomujú. Čistým kolektívnym statkom je pri vysokých školách výskumná a vývojová činnosť. Financie pochádzajú hlavne z verejných zdrojov, pretože má nepredstaviteľnú hodnotu pre spoločnosť, ale ochota finančnej spoluúčasti občanov je veľmi malá.

- *Zmiešané kolektívne statky* – ich spotreba je deliteľná medzi jednotlivcov. Užívateľa je možné aj bez veľkých transakčných nákladov jednoducho vylúčiť zo spotreby zavedením poplatku.

Verejné vzdelávanie prináša so sebou externality. Externality sú výsledkom určitej činnosti jedinca, dôsledkom čoho plynie pre iného jedinca úžitok alebo ujma (Peková, 2008). Spoločnosť, kde sú všetci gramotní funguje omnoho lepšie ako spoločnosť ľudí, ktorí nevedia čítať a písať. Gramotnosť so sebou prináša aj veľký osobný zisk pre daného jedinca, takže by sa takmer všetci naučili čítať a písať aj v prípade absencie verejnej podpory (Stiglitz, 2000). Stiglitz ďalej uvádza, že vzdelanie nemôže byť považované za čistý verejný statok a ani jeho poňatie ako externality nie je ospravedlnením pre zásahy zo strany vlády. Dôvodom pre verejnú podporu vyššieho vzdelania je nedokonalosť kapitálových trhov.

Samuelson (2013) vo svojej teórii statkov postavil do vzájomných protikladov dva základné typy statkov, súkromný statok a čistý verejný (kolektívny) statok. Kritériom k ich rozlíšeniu boli tri základne charakteristiky pre čistý verejný (kolektívny) statok:

1. *Nedeliteľnosť spotreby* – nie je možné určiť podiel jednotlivca, všetci potenciálni spotrebitelia ho užívajú spoločne a je spotrebovávaný v úhrne.
2. *Nevylúčiteľnosť spotreby* – nie je možné vylúčiť jedinca so spotrebovávaním daného statku ani zavedením poplatku. Spotreba jedného jedinca neuberá na možnosti spotrebovať statok ďalším jedincom, ide teda o statky s kolektívnou spotrebou.
3. *Nulové medzné náklady spotreby na ďalšieho spotrebiteľa*.

Stiglitz (2000) tvrdí, že medzné náklady na vzdelávanie ďalšieho jedinca nie sú nulové a nevyskytuje sa žiadny problém so spoplatnením tejto služby. Vzdelanie teda nie je čistým verejným statkom. Vysoké školstvo produkuje zmiešané statky, existuje ich čiastočná deliteľnosť hlavne čo sa týka množstva (kvantity), avšak kvalita nie je deliteľná (Samuelson, 2013)

Vysokoškolské vzdelanie podľa Musgravea a Musgraveovej (1994) možno zaradiť medzi zmiešané statky. Výnos na jednej strane pripadá samotnému jednotlivcovi, ktorý sa vzdeláva, ale na druhej strane časť výnosu pripadá aj spoločnosti. U vysokoškolského vzdelania, ako zmiešaného statku, sa môže vyskytovať efekt preťaženia, kedy so zvyšujúcim sa počtom študentov začne kvalita vzdelania klesať. Riešením je zavedenie limitov počtu študentov na učiteľa alebo spoplatnenie vysokoškolského vzdelania. Pri trvalom výskyte efektu preťaženia je potrebné preskúmať kapacity inštitúcií poskytujúce zmiešané

kolektívne statky. Riešením by mohlo byť ich poskytovanie až na čisto tržnom princípe.

Pri zmiešaných kolektívnych statkoch je nutné zodpovedať otázku financovania týchto statkov. Financovanie môže byť realizované prostredníctvom daní alebo poplatkov. Vo verejných financiách zatiaľ neexistuje jednoznačná odpoveď na túto otázku. Hamerníková (1998) argumentuje pre verejné financovanie či produkciu verejných statkov najmä nebezpečenstvom vzniku čierneho pasažiera. Čierneho pasažiera definuje ako spotrebiteľa, ktorý neodhaľuje svoje preferencie a nepodieľa sa na produkčných nákladoch. Argumentom proti verejnému financovaniu verejných statkov je nebezpečenstvo vzniku *nadspotreby* (uniformity ich spotreby), *morálneho hazardu spotrebiteľa a efektu preťaženia* (u zmiešaných verejných statkov). S financovaním vysokých škôl nepriamym a nedobrovoľným spôsobom prostredníctvom daní najčastejšie nesúhlasia daňovníci, ktorí sa neuchádzajú o štúdium na vysokej škole, teda nespotrebúvajú daný statok. Avšak tu je nutné zdôrazniť, že vysokoškolské vzdelanie prináša pozitívnu externalitu pre celú spoločnosť. Financovanie priamym a dobrovoľným spôsobom prostredníctvom poplatkov by pri správnom nastavení poplatkov mohlo zamedziť produkcii nadmerného množstva statkov (Simonová 2005). Riziko existuje pri nastavení príliš vysokých poplatkov, čím by mohla byť ohrozená tvorba týchto statkov a tým by mohol byť ohrozený ekonomický rozvoj a v neposlednom rade aj samotná spoločnosť.

Na základe tejto analýzy možno predpokladať, že systém vysokoškolského vzdelania produkuje najmä zmiešané kolektívne statky. Použitím definičných vlastností verejných statkov podľa Samuelsona (2013) a vytvorením ich možných kombinácií, dostávame zaujímavé riešenie. Vysokoškolské vzdelanie ako statok je následne možné zaradiť medzi zmiešané, nerivalitné (klubové statky) s možným nenákladným vylúčením, o ktoré sa po vylúčení už nemusí súťažiť a stanú sa teda obmedzene nerivalitnými. Práve pri produkcii a spotrebe sa často vytvárajú kluby vzdelaných ľudí, ktorí užívajú statok spoločne a nerivalitne (Urbánek 2007).

2.3 Terciálne vzdelanie

Najvyšší stupeň vzdelania v súčasnom systéme, na ktoré už žiadne ďalšie vzdelanie nenadväzuje, predstavuje terciálne vzdelanie. Do terciálneho vzdelania podľa členenia ISCED patrí vyššie odborné vzdelanie a vysokoškolské vzdelanie. Vysoké školy majú výlučné postavenie v spoločnosti a ich hlavnou úlohou je vzdelávať, prevádzkovať vedeckú a výskumnú činnosť. Adámek (2012) tvrdí, že majú kľúčovú úlohu v kultúrnom, sociálnom a ekonomickom rozvoji spoločnosti najmä tým, že:

1. Rozvíjajú dosiahnuté poznatky a podľa svojej špecializácie prevádzkujú vedeckú, výskumnú, vývojovú, umeleckú alebo ďalšie činnosti.
2. Umožňujú prístup k vysokoškolskému vzdelávaniu v súlade s demokratickými princípmi a tým vytvárajú možnosť uchádzačom získať potrebnú kvalifikáciu a pripraviť ich na výskumnú prácu a rôzne ďalšie odborné činnosti.

3. Podieľajú sa na celoživotnom vzdelávaní tým, že poskytujú vzdelanie z rôznych oblastí poznávania a kultúry.
4. Významne zasahujú do diskusií o problémoch spoločnosti, etiky a kultúrnej rozmanitosti a vzájomného porozumenia.
5. Prispievajú k rozvoju na národnej a regionálnej úrovni, spolupracujú s podnikmi a kultúrnou oblasťou.
6. Napomáhajú pri medzinárodnej a hlavne európskej integrácii, rozvíjajú spoločné projekty s inštitúciami v zahraničí.

Terciálne vzdelanie prešlo v posledných rokoch významnými zmenami. Aby sa systém vysokoškolského vzdelania v Európskej únii zjednotil bola v roku 1999 prijatá tzv. Bolonská deklarácia. Jednalo sa o plán, ktorý by zjednotil vzdelávací proces a tým umožnil mobilitu študentov a medzinárodné uznávanie kvalifikácie. Vytvoril sa trojstupňový systém vzdelávania (bakalársky, magisterský, doktorandský) zjednotili sa diplomy (dodatok k diplomu) a zaviedol sa systém kreditov ETCS (Adámek, 2012).

2.4 Delenie vysokých škôl na Slovensku

V roku 2002 bol na Slovensku prijatý nový zákon, ktorý člení vysoké školy na (Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky):

- *Univerzitné školy*: vysoké školy, ktoré poskytujú študijné programy v bakalárskom, magisterskom a aj doktorandskom stupni. Iba tieto inštitúcie môžu používať názov univerzita.
- *Odborné vysoké školy (neuniverzitné vysoké školy)*: inštitúcie, ktoré podľa delenia ISCED patria do stupňa 5B.

Vysoké školy na Slovensku sa ďalej delia podľa zriaďovateľa na (Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky):

- *Verejné vysoké školy*: sú verejnoprávne a samosprávne inštitúcie, ktoré sú zriaďované a rušené zákonom. Pokiaľ sa člení verejná vysoká škola na fakulty, zriaďujú sa aj tieto fakulty zákonom pri zriaďovaní školy. Zákon rovnako určuje názov, sídlo a zaradenie. Financované sú dotáciami zo štátneho rozpočtu.
- *Štátne vysoké školy*: zriaďuje ich samotný štát pre vzdelávanie študentov v štátom nepostrádateľných odboroch. Zväčša sú to tri typy škôl. Vojenské vysoké školy, ktorej študenti vykonávajú vojenskú službu, pre potreby Policajného zboru je zriadená Policajná vysoká škola. Môžu na nej študovať aj študenti, ktorí nie sú v pracovnom pomere. Pracovníci jednotlivých zdravotníckych oddelení sú vzdelávaní na Zdravotníckych vysokých školách.
- *Súkromné vysoké školy*: zriaďovateľom je súkromná právnická osoba so sídlom v Slovenskej republike alebo so sídlom na území členského štátu Európskej únie, ktorá bola založená na vzdelávanie a výskum, je oprávnená

pôsobiť ako súkromná vysoká škola, v prípade ak obdrží od vlády v mene štátu súhlas. Nie je financovaná z verejných zdrojov, avšak výnimočne môže dostávať štátne dotácie.

- *Zahraničné vysoké školy*: poskytujú vzdelanie na území Slovenskej republiky podľa právnych predpisov platných v mieste ich sídla. Je nutné aby im bol udelený súhlas od Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Zákon o vysokých školách nijako neupravuje práva a povinnosti týchto škôl. Platia rovnaké práva ako v mieste sídla školy. O rovnocennosti získaného vzdelania sa rozhoduje, ako keby sa študent vzdelával v zahraničí.

2.5 Modely financovania vysokých škôl

Vo väčšine štátov rozlišujú dva zdroje financovania vysokých škôl a to zdroje *verejné* a zdroje *súkromné*. Vysoké školstvo je definované ako súčasť verejného sektoru z čoho vyplýva, že financie pochádzajú najmä z verejného rozpočtu. K rozdeleniu prostriedkov sa používajú rôzne mechanizmy. Napriek tomu však školy hľadajú aj iné zdroje financovania a to ich vedľajšou činnosťou. Vysoké školy majú teda možnosť financovania z (Simonová, 2005):

- *Priamych zdrojov* – zabezpečené z vlastnej primárnej alebo vedľajšej činnosti. Ďalšou možnosťou zabezpečenia zdrojov je z verejných rozpočtov a z darov.
- *Nepriamych zdrojov* – súvisia s verejnou podporou ich činnosti, tu je dôležitý ich neziskový charakter.

Podľa Neubauerovej a kol. (2007) môžeme nájsť vo vyspelých trhových ekonomikách tri základné modely financovania vysokých škôl:

- Švédsky daňovo-dotačný systém.
- Anglo-americký systém financovaný z rozpočtov domácností.
- Austrálsky (HECS) systém.

Švédsky daňovo-dotačný systém využíva redistribučnú funkciu daňového systému. Jeho úlohou je vytvorenie rovnakých podmienok všetkým uchádzačom pre prístup k vysokoškolskému vzdelaniu. Vysokoškolské vzdelanie je poskytované zadarmo aj občanom z cudzích štátov, školné nie je povolené. Výhodou je hlavne sprístupnenie vzdelania väčšiemu počtu uchádzačov. Viac ako na zvyšovanie počtu škôl je dôraz kladený na ich efektívnejšie fungovanie. Tento systém je typický najmä pre škandinávске krajiny (Neubauerová a kol., 2007).

Anglo-americký systém funguje na princípe trhového mechanizmu. Školy tu zastupujú producentov a študenti spotrebiteľov. Štát sa podieľa na financovaní iba minimálne, financovanie vysokoškolského vzdelania je zabezpečené hlavne prostredníctvom rozpočtu jednotlivcov. Nedostatok financií jednotlivci prekonávajú vďaka pôžičkám. Za výhody systému je považované školné, ktoré nie je fixne stanovené ale mení sa v závislosti na kvalite danej školy, rôznorodosť študijných programov, vysoká úroveň vedy a výskumu a taktiež, že vysoké školy sa snažia vykázat' čo najväčšie náklady, aby mohli v nasledujúcom roku poberať čo

najvyššie možné príspevky od štátu. Systém je typický pre USA (Neubauerová a kol., 2007).

Austrálsky systém HECS (Higher Education Contribution Scheme) vznikol v Austrálii v roku 1988. Systém zabezpečuje aby sa študenti spravodlivo podieľali na nákladoch spojených s financovaním vysokoškolského vzdelania. Štúdium na vysokej škole je možné uhradiť pred začiatkom vzdelávania (študent dostáva zľavu), alebo až dodatočne, kde sa ale počíta s inflačným príplatkom. Tento systém je momentálne zavádzaný v rôznych mutáciách vo viacerých štátoch. Poplatok sú povinní platiť ako domáci študenti tak aj zahraniční, ktorí sa zúčastňujú vysokoškolského vzdelania dotovaného štátom (Neubauerová a kol., 2007).

Základ austrálskeho systému vychádza z individuálnej schopnosti jednotlivca platiť. Každý semester majú študenti na výber akým spôsobom uhradia svoj poplatok HECS. Jurková (2007) uvádza tieto 3 spôsoby platby poplatku.

- Poplatok zaplatí vopred a dostane 25 % zľavu.
- Študent zaplatí iba čiastku (minimálne 500 AUD) a získa 25% zľavu zo zaplatenej časti. Zvyšok doplatí neskôr.
- Študent poplatok nezaplatí v daný semester, ale zaplatí ho neskôr.

Poplatky študentov sa vyberajú prostredníctvom zamestnávateľov daňami. Výška daní je odvodená od ročného príjmu. Austrálsky systém je závislý od neskorších príjmov absolventov a tým sú školy motivované k neustálemu skvalitňovaniu výučby.

3 Financovanie vysokých škôl na Slovensku

Po páde socialistického režimu bol na Slovensku prijatý zákon č.172/1990 Z. z. Tým sa začal prechod na novú štruktúru vysokoškolského vzdelania podľa vzoru európskych systémov. Školy získali akademické slobody ako napríklad slobodu pri vedeckom výskume a zverejňovaní slobodu umeleckej tvorby a iné. Školy sa však už od prvých rokov platnosti tohto zákona dostávali do problémov s financovaním. Začiatkom 20.storočia bol prijatý nový zákon č.131/2002 Z. z., ktorý rušil zákon z roku 1990. Nový zákon sa stal významným pre nasledujúci vývoj vysokého školstva na Slovensku.

Vysoké školy boli do roku 2002 štátnymi organizáciami a teda financované boli výhradne zo štátneho rozpočtu. Neexistovala možnosť financovania z iných zdrojov. Financie im boli pridelené podľa výdavkov z predošlého roku, čím sa strácala akákoľvek motivácia na skvalitňovanie a šetrenie nákladov. Novým zákonom školy boli vyňaté z pod štátnych organizácií a stali sa verejnými vysokými školami. Zákon č.131/2002 Z. z. definuje vysoké školy ako právnické osoby a člení ich na verejné vysoké školy, štátne vysoké školy a súkromné vysoké školy. Zaviedol sa systém viac zdrojového financovania, čo znamená, že školám bolo umožnené vykonávať podnikateľskú činnosť a teda verejné vysoké školy mohli získať viac financií ako len zo zdrojov verejných. Rovnako bolo podľa vzoru Bolonskej deklarácie zavedený systém kreditov. V roku 2007 bolo spoplatnené externé štúdium na verejných vysokých školách zákonom č. 363/2007 Z. z.

3.1 Princíp financovania vysokých škôl

Systém financovania vysokých škôl na Slovensku nemožno s určitosťou zaradiť ani medzi jeden so systémov využívaných vo svete. Slovenský systém je akýmsi mixom týchto systémov, z každého z nich čerpá určité zásady. Predpokladá sa, že systém financovania vysokých škôl by mal spĺňať nasledujúce podmienky (Neubauerová a kol., 2007):

- Zabezpečovať rovnocenné podmienky prístupu k vzdelaniu, nemal by diskriminovať uchádzačov zo sociálne slabších pomerov a inak objektívne znevýhodnených uchádzačov (švédsky daňovo dotačný systém).
- Podporovať rozvoj vzdelávacej sústavy a stimulovať k vzniku konkurencie vzájomne medzi jednotlivými školami (anglo-americký systém).
- Systém by mal byť hospodárny, transparentný a nemal by byť problém s jeho kontrolou (austrálsky HECS systém).
- Umožňovať v čo najväčšej možnej miere rozhodovať študentom o využití finančných prostriedkov (anglo-americký systém).
- Systém by mal umožňovať získavať financie z viacerých zdrojov (anglo-americký systém, austrálsky HECS systém).
- Jasne vymedzovať finančnú spoluúčasť štátu.

Na Slovensku momentálne poskytuje vzdelanie 41 vysokých škôl, z toho je 20 verejných, 13 súkromných, 3 štátne a 5 zahraničných vysokých škôl (MŠSR). Hlavným zdrojom financií verejných vysokých škôl sú dotácie zo štátneho rozpočtu. Tieto dotácie verejným vysokým školám prerozdeľuje Ministerstvo školstva Slovenskej republiky (MŠSR) na základe zmluvy o poskytovaní dotácie zo štátneho rozpočtu cez rozpočet MŠSR. Zmluva na základe ktorej verejné vysoké školy dostávajú dotácie obsahuje hlavne účel tejto dotácie a taktiež podmienky použitia, ich objem, čas a spôsob akým budú poskytnuté (Duračinská, 2005). Finančná podpora poskytovaná verejným vysokým školám na základe zmluvy sa skladá zo štyroch dotácií (metodika MŠSR, 2015):

- dotácia na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov,
- dotácia na výskumnú, vývojovú alebo umeleckú činnosť,
- dotácia na rozvoj vysokej školy,
- dotácia na sociálnu podporu študentov.

Jednotlivé výdavky MŠSR sa členia na programy, ktoré sa následne členia na podprogramy a jednotlivé prvky. U podprogramov sú určené ciele, ktoré majú byť dosiahnuté v období dvoch až troch rokov. *Program 077– Vysokoškolské vzdelávanie a veda, sociálna podpora študentov vysokých škôl* sa v súčasnosti skladá (Adámek, 2012):

1. Podprogram 077 11 – Poskytovanie vysokoškolského vzdelávania a zabezpečenie prevádzky vysokých škôl.
2. Podprogram 077 12 – Vysokoškolská veda a technika
  - 2.1. Prvok 077 12 01 – Prevádzka a rozvoj infraštruktúry pre výskum a vývoj
  - 2.2. Prvok 077 12 02 – Úlohy základného výskumu na vysokých školách.
  - 2.3. Prvok 077 12 05 – Úlohy výskumu a vývoja na vysokých školách pre rozvoj školstva v stanovených oblastiach iniciované riešiteľmi.
3. Podprogram 077 13 – Rozvoj vysokého školstva.
4. Podprogram 077 15 – Sociálna podpora študentov vysokých škôl.
  - 4.1. Prvok 077 15 01 – Sociálne štipendiá
  - 4.2. Prvok 077 15 02 – Motivačné štipendiá
  - 4.3. Prvok 077 15 03 – Podpora stravovania, ubytovania, športových a kultúrnych aktivít študentov a pastoračných centier.

Celkový objem financií, ktorý bol schválený pre vysoké školy na rok 2015 v rámci programu 077 bol vo výške 453 056 504 €. V rámci valorizácie platov bola čiastka navýšená Ministerstvom financií SR o 5 828 146 €. Rozpočtová suma 449 125 127€ je určená na transfer vysokým školám. Zvyšná časť financií slúži na financovanie Akreditačnej komisie, reprezentácií vysokých škôl, podporu študentskej mobility v rámci programu ERASMUS+ atď. (metodika MŠSR, 2015).

Pri procese rozpisu dotácií sa na začiatku rozdelí celá čiastka finančných prostriedkov, ktoré sú ministerstvom určené na dotáciu vysokým školám, do 4

častí, zodpovedajúcim jednotlivým dotáciám. Výsledná čiastka, ktorú vysoké školy nakoniec obdržia, je rovná súčtu súm pridelených v rámci každej dotácie. Existujú dve hlavné metódy rozpisu jednotlivých dotácií (Mederly, 2009):

- *Metóda založená na výkone vo vzdelávaní* – vychádza sa z prepočítaného počtu študentov a absolventov, pričom sa berie ohľad aj na rozdielnu personálnu a vecnú náročnosť v rôznych študijných odboroch, ktorá je vyjadrená koeficientom KPN. Koeficient ekonomickej náročnosti KEN sa prestal od roku 2008 využívať a nahradil ho koeficient nákladovosti KN. Berie sa ohľad aj na kvalifikačnú štruktúru učiteľov, ktorú vyjadruje koeficient KKŠ.
- *Metóda založená na výkone vo výskume* – zohľadňujú sa tu kritériá:
  - objem prostriedkov získaných na riešenie výskumných projektov z domácich zdrojov a zo zahraničia,
  - počet absolventov doktorandského štúdia,
  - počet študentov doktorandského denného štúdia,
  - množstvo a druh uverejnených publikácií,
  - množstvo výstupov v oblasti umeleckej tvorby,
  - výskumná kapacita.

3.2 Postup pri rozdeľovaní financií medzi jednotlivé dotácie

3.2.1 Dotácia na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov

Pri stanovovaní výšky dotácie na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov je najrozhodujúcejší počet študentov a absolventov danej vysokej školy, ďalej ekonomická náročnosť študijných programov uskutočňovaných na škole, uplatniteľnosť absolventov v praxi, kvalita a ďalšie aspekty, ktoré súvisia so zabezpečením výučby. Táto dotácia tvorí najväčší podiel zo všetkých rozpisovaných financií určených vysokým školám. Na rok 2015 bola výška rozpisovanej dotácie v hodnote 243 902 756 €. Dotáciou získa škola financie na svoju prevádzku. Pre účely jej rozpisu sa vnútorne delí na (metodika MŠSR, 2015):

1. *Dotácia na mzdy a poistné* – výška dotácie bola 179 799 094 €, z toho 132 987 496 € bolo priamo určené na mzdy a zostatok bol určený na poistné a odvody. Z uvedenej čiastky sú finančné prostriedky vo výške 3 603 273 € určené pre rok 2015 na zvyšovanie plátov učiteľom vysokých škôl a pre ostatných pracovníkov vysokých škôl, ktorí vykonávajú práce vo verejnom záujme (okrem zamestnancov študentských domovov a jedální). Zvyšné financie sa rozpisujú podľa počtu študentov (85 %), podľa publikačnej činnosti (14,25 %) a podľa umeleckej činnosti (0,75 %). Kritériom, ktoré sa zohľadňuje pri rozpisovaní podľa publikačnej činnosti vysokej školy, je publikačná činnosť doktorandov a zamestnancov vysokej školy zaznamenaná v centrálnom registri publikačnej činnosti za roky 2012 a 2013. Podiel vysokých škôl sa stanoví ako podiel prepočítaného počtu publikácií danej

vysokej školy na celkovom počte publikácií. Kritériom na určenie výšky dotácie podľa umeleckej činnosti vysokej školy je podiel školy na umeleckej činnosti a je určovaný ako podiel danej vysokej školy na celkovom počte umeleckej tvorby, ktorá je zaznamenaná v centrálnom registri evidencie umeleckej činnosti v období rokov 2012 a 2013. Každá umelecká činnosť je zaznamenaná iba raz a je jej pridelená určitá váha.

Výkon vysokých škôl podľa počtu študentov je určovaný ako súčin počtu študentov, koeficientu odboru, koeficientu kvalifikačnej štruktúry, koeficientu začlenenia vysokej školy a koeficientu uplatnenia absolventov jednotlivých vysokých škôl

2. *Dotácia na tovary a služby* – výška dotácie pre rok 2015 je v hodnote 41 922 871 €. Z toho 100 000 € je základná dotácia pre každú verejnú vysokú školu. Odvodená dotácia v hodnote 27 072 154 € závisí na podiele počtu študentov danej vysokej školy a celkovom počte študentov. 9 690 717 € je rozpisovaných v rámci dotácie na tovary a služby na vzdelávaciu činnosť. Posledná časť dotácie vo výške 3 160 000 € sa rozpisuje osobitne.
3. *Dotácia na špecifiká* – v rámci tejto dotácie sa rozpisuje 15 180 792 €. Dotácia je prerozdeľovaná v špecifických prípadoch na pokrytie aktivít vysokých škôl, ktoré nepokrývajú iné dotácie. Dotácia sa zameriava na výdavky na špeciálne pracoviská, na pokrytie praktickej výučby, na študentov, ktorí vyžadujú špecifické potreby a na mzdy a odvody lektorov zo zahraničia.
4. *Dotácia na kapitálové výdavky* – dotácia vo výške 7 000 000 € je poskytnutá na stavebné úpravy a rekonštrukcie. Pri určovaní výšky tejto dotácie prideliťovanej jednotlivým školám sa zohľadňuje najmä v akom stave rozostavanosti je objekt, veľkosť podpory, ktorú danú škola už obdržala v minulých obdobiach, súčasné priestorové vybavenie školy a nevyhnutnosť rekonštrukcie.

3.2.2 Dotácia na výskumnú, vývojovú alebo umeleckú činnosť

Dotácia je poskytovaná v dvoch formách (metodika MŠSR, 2015):

1. *Inštitucionálnej* - je predmetom štátnej dotácie. Zohľadňuje výkon školy a kvalitu výskumnej činnosti, počet doktorandov a publikačnú a umeleckú činnosť.
2. *Účelovej* – je poskytovaná na projekty cez Agentúru na podporu výskumu a vývoja a od roku 2012 aj na štipendiá pre doktorandov.

3.2.3 Dotácia na rozvoj školy

Dotácia je určovaná na základe výberového konania. Vysoké školy vypracovávajú projekty, ktoré sú následne MŠSR hodnotené. Prihliada sa hlavne na kvalitu projektov, dlhodobý zámer MŠSR ako aj na dlhodobý zámer školy. Dotácia v roku 2015 je vo výške 1 500 000 €. Verejné vysoké školy môžu získať ďalšie dotácie na

svoj rozvoj prostredníctvom rozličných rozvojových projektov (metodika MŠSR, 2015).

3.2.4 Dotácia na sociálnu podporu študentov

Dotácia sa poskytuje buď *priamou* formou prostredníctvom sociálnych a motivačných štipendií, alebo *nepriamou* formou sociálnej podpory prostredníctvom poskytnutia príspevku na stravovanie a ubytovanie a podporou organizácie športových, kultúrnych podujatí prípadne aj finančným príspevkom na tieto podujatia. Suma, ktorá je v roku 2015 určená na sociálnu podporu študentov je vo výške 56 458 728 € (metodika MŠSR, 2015). Dotácia sa určena na (Mederly, 2009):

1. sociálne štipendiá,
2. motivačné štipendiá,
3. príspevok na ubytovanie študentov,
4. príspevok na stravovanie študentov,
5. príspevok na športové a kultúrne aktivity študentov.

4 Financovanie vysokých škôl vo Veľkej Británii

Rozsiahla autonómia britských univerzít patrí k významným rysom Veľkej Británie. Prvými univerzitami založenými na území Veľkej Británie boli Oxfordská a Cambridgeská univerzita, ktoré sú dnes považované aj za najvýznamnejšie v Británii. Britský systém vysokoškolského štúdia patrí k hlavným vysokoškolským modelom v Európe, ktorý plne zodpovedá vývojovému trendu v Európe a to najmä vnútorným členením vysokoškolského štúdia, jeho hodnotením a rovnako aj využívaním systému kreditov (Holda, 1999).

Inštitúcie, ktoré poskytovali terciálne vzdelanie boli do konca 19. storočia súkromnými organizáciami, ktoré dostávali finančnú podporu od vlády. Avšak neskôr sa so zvyšujúcim počtom univerzít a následne aj študentov študujúcich v dennom štúdiu začali obmedzovať financie vydané na jedného študenta. V roku 1994 bol zavedený strop na maximálny počet študentov na vysokých školách. Od roku 1988 sa začal uplatňovať systém finančnej spoluúčasti študentov. Začiatky 90. rokov 20. storočia priniesli veľké zmeny vo vzdelávacom systéme Veľkej Británie. Bol prijatý zákon o vzdelávaní, ktorý mal priniesť podporu pre vysokoškolských študentov prostredníctvom študentských pôžičiek (Adámková, 2009).

V roku 1991 bolo Bielou knihou zavedených viac zmien. Financovanie škôl bolo uskutočňované nepriamou metódou financovania centrálnou vládou a univerzity získali väčšiu autonómiu. Výnimkou bola otvorená univerzita (The Open University), ktorej dohľad zaisťuje Ministerstvo školstva a súkromná University of Buckingham, ktorá nedostáva financie od štátu. V roku 1992 bol prijatý zákon, ktorý ukončil delenie vysokoškolských inštitúcií na univerzity a polytechniky. Vysokoškolské inštitúcie (HEIs – Higher Education Institutions) sa začali rozdeľovať na základe toho či majú právo udeľovať vysokoškolské diplomy alebo nie, na univerzity, vysoké školy (college) a ostatné inštitúcie poskytujúce vysokoškolské vzdelanie. V roku 2004 bol prijatý zákon o vysokoškolskom vzdelávaní, ktorým bolo v Anglicku povolené vyberať variabilné školné, maximálne však do výšky 3000 libier za rok. Boli upravené aj študentské pôžičky určené na platenie školného a podpory pre študentov sa stali závislými na finančnej situácii jednotlivého študenta (Adámková, 2009).

Terciálne vzdelanie sa vo Veľkej Británii rozdeľuje na *Higher Education* - vysokoškolské vzdelanie a *Further Education* – zahrňuje vzdelávanie nasledujúce po sekundárnom vzdelávaní, ktoré nepatrí do Higher Education. Predstavuje nepovinné vzdelávanie v britskom vzdelávacom systéme. Ponúka vzdelanie v širokom okruhu vedných disciplín. Niektoré kurzy nie sú spoplatnené, pokiaľ študent spĺňa podmienku, že má pod 24 rokov a študuje daný kurz prvýkrát (gov.uk). Further Education je možný ekvivalent k slovenskému vyššiemu odbornému vzdelávaniu.

Vysokoškolské vzdelanie (Higher Education) je vo Veľkej Británii poskytované v bakalárskom, magisterskom a doktorandskom stupni. Bakalársky stupeň obvykle trvá 3 roky (Anglicko, Wales a Severné Írsko) a 4 roky v Škótsku. Uchádzač o bakalársky stupeň musí mať riadne doštudovaný sekundárny stupeň vzdelania. Po doštudovaní je udeľovaný titul a to podľa zamerania študijného programu, *BA (Bachelor of Arts)* – pre absolventov programov so zameraním na umenie, *BSc (Bachelor of Science)* – pre absolventov študijných programov so zameraním na vedu a *BEd (Bachelor of Education)* – pre absolventov študijných programov so zameraním na vzdelávanie a výučbu (Euroeducation).

Po absolvovaní bakalárskeho stupňa môžu záujemcovia pokračovať na magisterskom stupni, ktorý sa zvyčajne študuje 1 až 2 roky. Študenti sa v tomto stupni štúdia zúčastňujú na najrôznejších výskumných projektoch, seminároch, prácach v laboratóriách pod vedením a tiež sú umiestňovaní v rozličných firmách, ktoré sa zameriavajú na oblasť úzko súvisiacu so študovaným odborom. Absolventi po vyštudovaní získavajú titul opäť na základe ich odboru, *MA (Master of Arts)*, *MSc (Master of Science)*, *MPhil (Master of Philosophy)*, atď. (Euroeducation).

Doktorandský program má dĺžku trvania 3 až 4 roky pre prezenčné štúdium alebo 5 až 7 rokov pre dištančné štúdium. Tento stupeň už obvykle nevyužíva kreditný systém hodnotenia predmetov. Štúdium je štandardne realizované na vysokoškolských inštitúciách avšak v niektorých prípadoch môže byť realizované aj v spolupráci so štátnymi výskumnými centrami, zdravotníckymi alebo vládnymi laboratóriami. Absolvent môže získať jeden z titulov, *PhD/DPhil (Doctor of Philosophy)*, *EdD (Doctor of Education)*, *DBA (Doctor of Business Administration)*, atď. (Euroeducation)

Vysokoškolský systém tvorí 160 univerzít a vysokých škôl (college), ktoré ako jediné majú právo udeľovať vysokoškolské diplomy. Dalších 700 vysokých škôl (college) a vysokoškolských inštitúcií právo na udeľovanie diplomov nemajú. Študijné programy pre tieto inštitúcie musia byť schvaľované, univerzitami a vysokými školami, ktoré majú právo udeľovať diplomy. Drvivá väčšina vysokých škôl vo Veľkej Británii je verejných (Euroeducation).

4.1 Princíp financovania verejných vysokoškolských inštitúcií vo Veľkej Británii

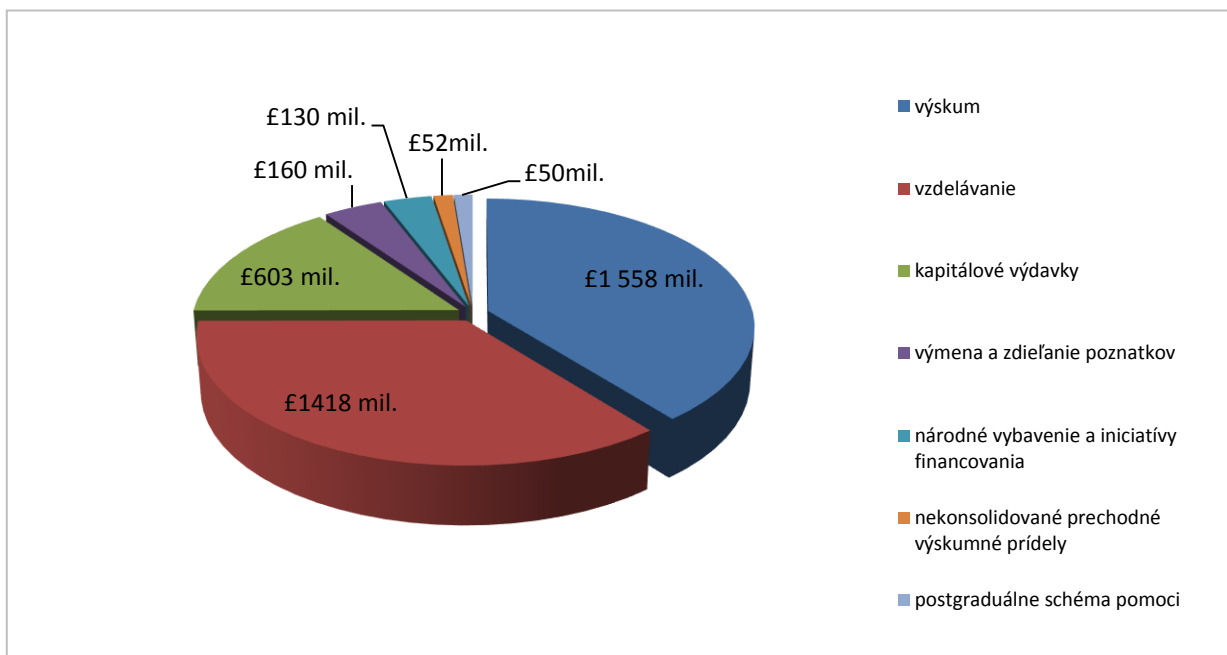
Verejné vysokoškolské inštitúcie získavajú prostriedky z verejných aj súkromných zdrojov. Najväčší podiel, až tretinu z celkového množstva, dostávajú inštitúcie zo štátneho rozpočtu formou dotácií. Vláda rozhoduje o celkovej sume, ktorá bude pridelená vysokoškolskému vzdelaniu, avšak tieto prostriedky nie sú spravované priamo, ale cez nezávislé finančné rady. Medzi ďalšie zdroje príjmov vysokoškolských inštitúcií patrí školné, dary, výskumná a poradenská činnosť a sponzorstvo. V každom zo štátov Veľkej Británie sa vysokoškolská politika vyvíja odlišne. Vláda rozdeľuje finančné prostriedky a prideluje ich špeciálne vytvoreným orgánom, Rade pre financovanie vysokého školstva formou grantu. V Anglicku je týmto orgánom HEFCE (the Higher Education Funding Council for

England), v Škótsku SFC (the Scottish Funding Council), vo Walese HEFCW (the Higher Education Funding Council for Wales). V Severnom Írsku sú finančné prostriedky rozdeľované prostredníctvom Ministerstva pre zamestnanosť a vzdelanie (the Department for Employment and Learning). Výška finančnej podpory sa rozdeľuje pomocou formúl a závisí najmä na celkovom počte študentov vysokoškolskej inštitúcie a na vyučovaných predmetoch. Výšky finančnej podpory určená pre výskum závisí najmä na kvalite a intenzite daného výskumu. Uvedené Rady pre financovanie sú zodpovedné za prerozdelenie prostriedkov priamo parlamentu. Vláda rozhoduje o výške finančných prostriedkov, ktoré budú určené do oblasti vysokoškolského vzdelávania. Vláda však priamo nerozhoduje k čomu budú prostriedky využité, ale vydáva len akési odporúčenia. Jednotlivé Rady pre financovanie nie sú závislé na vláde (HEFCE, 2015).

Keďže je princíp financovania vysokoškolských inštitúcií v jednotlivých krajinách Veľkej Británie veľmi podobný, práca v nasledujúcej časti bude podrobne rozoberať iba financovanie vysokoškolských inštitúcií v Anglicku. Systém v Anglicku bol vybraný z dôvodu najväčšieho počtu študentov spomedzi krajín Veľkej Británie a teda z toho vyplývajúcej najväčšej čiastky prerozdelenej do tohto systému.

4.1.1 Princíp financovania vysokoškolských inštitúcií v Anglicku

V Anglicku jednotlivým školám prideluje financie Rada pre financovanie HEFCE. Peniaze prerozdelduje na vzdelávanie, výskum, na zdieľanie a výmenu poznatkov (medzi vysokoškolskými inštitúciami a ekonomickým a sociálnym sektorom) a na ostatné aktivity. Výška financií pridelovaných jednotlivým inštitúciám závisí na výške poplatkov, ktoré získavajú od študentov, na jej aktivitách a na ďalších príjmoch školy. Na rok 2015-16 vláda vyčlenila vysokoškolským inštitúciám čiastku takmer 4 000 milióny libier. Ako je možné vidieť na obrázku 1, hlavná časť prostriedkov je určená na rekurentné financovanie (recurrent funding), kam patria financie na vzdelávanie, výskum a zdieľanie a výmenu poznatkov. HEFCE na rok 2015-16 prerozdelduje financie pre 130 vysokoškolských inštitúcií (HEIs – Higher Education Institutions), 6 vysokým školám (colleges) a 214 ďalším vzdelávacím inštitúciám (FE – Further Education), ktoré vyučujú vysokoškolské programy (higher education courses). Zvyšná časť prostriedkov sa označuje ako nerekurentné (non-recurrent) a zahŕňa granty pre kapitálové projekty, ďalšie rozvojové projekty a financie určené na podporu zariadení (HEFCE, 2015).

Obr. 1 Rozdelenie HEFCE grantu podľa formuly na roky 2015-16
 Zdroj: hefce.ac.uk

Rekurentný grant HEFCE rozdeľuje podľa formuly, ktorá zabezpečuje, že financie budú rozdelené transparentne, efektívne a spravodlivo. Formula berie ohľad na (HEFCE, 2015):

- *Objem* – zaraďuje sa sem hlavne množstvo študentov a výskumná činnosť jednotlivých vysokoškolských inštitúcií.
- *Cena* – zohľadňuje rozdielnosť nákladov na výučbu rôznych študijných programov. Predpokladá sa, že náklady inštitúcií na prevádzkovanie rovnakých študijných programov by mali byť na relatívne rovnakej úrovni.
- V niektorých prípadoch sem spadajú aj politické priority, hlavne keď je potrebné podporiť niektoré aktivity viac ako iné.

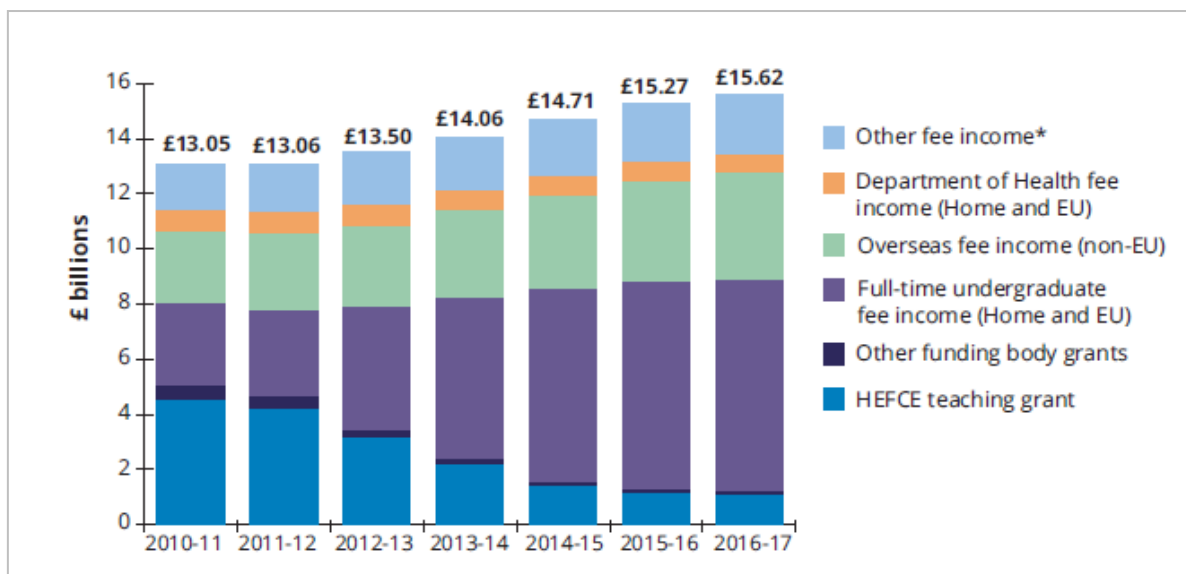
4.1.1.1 Financovanie vzdelávania

Pre školský rok 2015-16 HEFCE vyčlenilo celkovo 1 418 miliónov libier na financovanie vzdelávania. Obrázok 2 ilustruje zdroje týchto financií. Metóda financovania vzdelávania je navrhnutá tak, aby spĺňala 5 hlavných požiadaviek (HEFCE, 2015):

- *Transparentnosť* – metóda financovania má byť jasne stanovená a verejná, aby bolo možné vykonať kedykoľvek kontrolu.
- *Predvídateľnosť* – slúži hlavne pre inštitúcie, aby vedeli správne plánovať plány na ďalšie obdobia.

- *Spravodlivosť* – rozdiel vo financovaní jednotlivých inštitúcií by mal byť odôvodniteľný.
- *Efektívnosť* – metóda by mala byť administratívne nenáročná.
- *Flexibilita* – mala by byť ľahko prispôsobiteľná vonkajším vplyvom a vývoju.

HEFCE sa postupne snaží znižovať svoju účasť na financovaní vzdelávania. Väčšia časť príjmov na vzdelanie pochádza z poplatkov od študentov.

Obr. 2 Zdroje financií určené pre oblasť vzdelávania

Zdroj: gov.uk

Pri výpočte výšky finančnej podpory na vzdelávanie sa berie ohľad na rozdielnu finančnú náročnosť predmetov. Výsledná suma je potom súčinom počtu študentov, koeficientu finančnej náročnosti a činiteľom merateľnosti. Študijné predmety sa podľa finančnej náročnosti delia do 5 skupín (HEFCE, 2015):

1. *Skupina A* – do tejto skupiny sa zaraďujú medicínske, zubárske a veterinárne predmety, kde študenti prechádzajú rôznymi tréningami u špecialistov s potrebnou kvalifikáciou.
2. *Skupina B* – skupina predmetov prevažne technického zamerania, kde je nevyhnutná výučba v špecializovaných laboratóriách.
3. *Skupina C1* – stredne nákladné predmety. Do tejto skupiny patria predmety ako archeológia, informačné technológie, dizajn, atď.
4. *Skupina C2* – ostatné stredne nákladné predmety ako napríklad geografia, matematiky, jazyky, psychológia. Táto skupina zahŕňa aj tzv. *sandwich courses* (pracovné stáže študentov).
5. *Skupina D* – predmety, na ktoré nie sú potrebné špeciálne priestory, ako napríklad humanitné a sociálne vedy.

4.1.1.2 Financovanie výskumu

Zdroje na financovanie výskumu sú pridelené vysokoškolským inštitúciám na základe systému známeho ako duálna podpora (HEFCE, 2015):

- *HEFCE* – zabezpečuje financovanie výskumu s cieľom zabezpečiť potrebné prostriedky k vysoko kvalitnej vedeckej práci a podpore infraštruktúry. Financie nie sú špecificky určené iba na niektorú oblasť, ale môžu byť využité na mzdy, na priestory, technické vybavenie, atď.
- *Výskumná rada (the Reserch Council)* – finančne podporuje špecifické programy a projekty. Taktiež prispieva na výskumné stáže študentov.

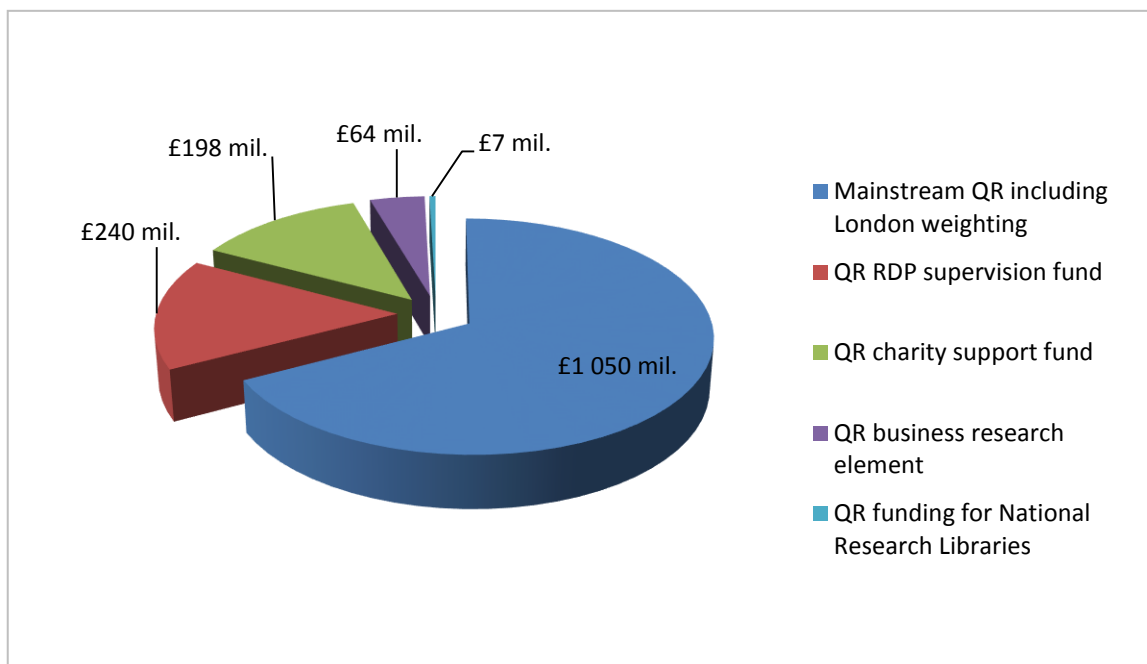
Cieľom duálneho systému financovania výskumu je podpora kvality výskumnej činnosti. Prostriedky sú teda rozdeľované hlavne podľa kvality, objemu a odhadovanej ceny výskumu v rozdielnych odvetviach. O hodnotenie kvality sa stará *REF (Research Excellence Framework)*, ktoré nahradilo v minulosti pôsobiace *RAE (Research Assessment Exercise)*. Rekurentné financie na rok 2015-16 určené pre výskum sú vo výške 1 558 miliónov libier. Financie sú rozdelené na hlavný grant a vedľajšie granty, toto rozdelenie ilustruje obrázok 3 (HEFCE, 2015).

Hlavný grant sa skladá z troch podzložiek (HEFCE, 2015):

- *Objem výskumu* – založený na počte aktívnych výskumných pracovníkoch.
- *Náklady na rozdielne zameranie výskumu* – predpokladá, že výskum vedený v laboratóriách je nákladnejší ako pri používaní čisto knižných zdrojov.
- *Kvalita výskumu* – kvalitu skúma *REF*.

Mimo hlavný grant sa financie prerozdeľujú medzi vedľajšie granty (HEFCE, 2015):

- *RDP (Research Degree Programme) supervision fund* – výška sa odvíja od kvality vedeckého výskumu.
- *Charity support fund* – množstvo dobročinných organizácií zaisťuje výskum vo vysokoškolskom vzdelávaní a v medicíne, ale tieto organizácie nemajú dostatočné prostriedky na pokrytie všetkých nákladov výskumu.
- *Business research element* – finančná pomoc je zameraná na inštitúcie, ktoré zabezpečujú výskum v odvetviach priemyslu a obchodu.
- *Funding for National Research Libraries* – finančná pomoc pre päť knižníc zameraných na výskum.

Obr. 3 Výška financií určená pre hlavný a vedľajšie granty
 Zdroj: hefce.ac.uk

4.1.1.3 Financovanie zdieľania a výmeny poznatkov

Financie určené na zdieľanie a výmenu poznatkov sú určené na spoluprácu vysokoškolských inštitúcií s partnermi z obchodných, verejných a tretích sektorov, s vidinou výmeny poznatkov, ktoré by viedli k ekonomickým a sociálnym výhodám. Finančná čiastka 150 miliónov libier bola pevne stanovená na roky 2011 až 2015. 37 miliónov libier bolo priamo z rozpočtu HEFCE, zvyšok bol doplnený z iných zdrojov. Na roky 2013 až 2015 bolo vyčlenených ďalších 10 miliónov libier aby mohla byť stratégia na výmenu poznatkov rozšírená do oblastí, kde sa očakáva, že by mohla priniesť úžitok v podobe ekonomického rastu (HEFCE, 2015).

4.2 Poplatky za štúdium a systém finančnej pomoci študentom vo Veľkej Británii

Okrem verejných zdrojov vysokoškolské inštitúcie dostávajú aj významnú časť financií zo súkromných zdrojov. Ide predovšetkým o poplatky študentov spojené so štúdiom a rovnako aj dary. Ďalšie zdroje si zabezpečuje inštitúcia poskytovaním služieb v podnikateľskej sfére, rôznymi poradenskými a výskumnými činnosťami.

Školné regulované vládou sa vzťahuje iba na študentov dennej formy štúdia navštevujúcich bakalársky stupeň vzdelávania. Poplatky spojené so štúdiom ďalších stupňov (magisterského, doktorandského) nie sú nijako regulované. Ich výšku si stanovuje samotná inštitúcia. Školné bolo prvýkrát na území Veľkej Británie zavedené až v roku 1998/1999. Maximálna výška bola stanovená na 1000

libier na akademický rok. Suma bola každý rok upravená o vplyv inflácie. V roku 2006 prišlo k ďalšej zmene v poplatkoch za štúdium, školné sa zvýšilo na 3000 libier za akademický rok. Súčasne stým sa zaviedol aj systém tzv. *odloženého školného*. Tento systém umožňuje splácať školné až keď ich ročné príjmy prekročia stanovenú výšku 15 000 libier. Po prekročení budú absolventi splácať 9 % ich ročného príjmu, ktorý presahuje túto stanovenú hranicu. Čiastka, ktorá nebude ani po 25 rokoch splatená sa študentom odpíše. Pôžička, ktorú študent dostane na krytie školného, je bezúročná (Adámková, 2009).

V súčasnosti je maximálna výška školného regulovaná na 9 000 libier za akademický rok. Výšku poplatkov pre jednotlivé krajiny Británie zobrazuje tabuľka 2. Každá inštitúcia si stanovuje školné podľa seba, avšak maximálna povolená výška školného nemôže byť prekročená. Niektoré inštitúcie majú v poplatku zahrnuté aj ďalšie služby, ako napríklad výdaje na učebnice, materiál pre vyučovanie alebo skúšky. Rozdiel je ale v Škótsku, kde od roku 2000 platí za študentov školné organizácia Student Awards Agency for Scotland.

Krajina pôvodu študenta	Krajina štúdia			
	Anglicko	Škótsko	Wales	Severné Írsko
Anglicko	max 9 000 £	max 9 000 £	max 9 000 £	max 9 000 £
Škótsko	max 9 000 £	bez poplatkov	max 9 000 £	max 9 000 £
Wales	max 9 000 £	max 9 000 £	max 9 000 £	max 9 000 £
Severné Írsko	max 9 000 £	max 9 000 £	max 9 000 £	max 3 575 £
EÚ	max 9 000 £	bez poplatkov	max 9 000 £	max 3 575 £
Iné krajiny	variabilný	variabilný	variabilný	variabilný

Tab. 2 Poplatky za štúdium vo Veľkej Británii

Zdroj:ucas.com

Študenti študujúci na vysokoškolskej inštitúcii majú možnosť požiadať o finančnú pomoc. Táto pomoc obsahuje rôzne nevratné dotácie a pôžičky od štátu, alebo štipendiá od vysokoškolských inštitúcií. Výška finančnej podpory pre študenta závisí na niekoľkých faktoroch (gov.uk):

- typ univerzity alebo vysokej školy
- typ zvoleného študijného programu
- štúdium vysokoškolského programu v minulosti
- vek
- národnosť alebo trvalý pobyt

Systém finančnej podpory poskytuje 3 druhy podpôr (gov.uk):

- *Tuition Fee Loan* – študentská pôžička slúžiaca na pokrytie poplatkov za štúdium na vysokoškolskej inštitúcii. Poskytuje sa pre študentov z Veľkej Británie a Európskej Únie, je zaplatená priamo vysokoškolskej inštitúcii. Výšku maximálne čiastky pôžičky, ktorú môže študent získať, ilustruje tabuľka 3.

Typ štúdia	Študentská pôžička
Prezenčné - verejná vysokoškolská inštitúcia	max 9 000 £
Prezenčné - súkromná vysokoškolská inštitúcia	max 6 000 £
Externé - verejná vysokoškolská inštitúcia	max 6 750 £
Externé - súkromná vysokoškolská inštitúcia	max 4 500 £

Tab. 3 Výška pôžičky určenej na hradenie školného
Zdroj: gov.uk

- *Maintenance Loan* – študentská pôžička slúžiaca na úhradu nákladov spojených s ubytovaním a s ostatnými životnými nákladmi. Poskytuje iba študentom z Veľkej Británie študujúcim prezenčnú formu štúdia. Študenti z Európskej Únie a študenti nad 60 rokov nemajú právo na túto pôžičku. Pre určenie výšky pôžičky je nutné zdokladovať príjem domácnosti. Nasledujúca tabuľka 4 zobrazuje výšku pôžičky v závislosti na bydlisku študenta.

Bydlisko študenta prezenčného štúdia	Výška pôžičky na školský rok	
	2014/2015	2015/2016
Doma	max 4 418 £	max 4 565 £
Mimo domova, mimo Londýnu	max 5 555 £	max 5 740 £
Mimo domova, v Londýne	max 7 751 £	max 8 009 £
Rok štúdia v zahraničí	max 6 600 £	max 6 820 £

Tab. 4 Výška pôžičky určená na hradenie životných nákladov
Zdroj: gov.uk

- *Maintenance Grant or Special Support Grant* – určená iba pre študentov z Veľkej Británie v prezenčnej forme štúdia. Pre stanovenie výšky je nutné doložiť príjem domácnosti. Na rozdiel od prvých dvoch je tento typ finančnej pomoci nevratný. Výšku grantu znázorňuje tabuľka 5.

Príjem v domácnosti	Výška grantu na školský rok	
	2014/2015	2015/2016
25 000 £ a menej	3 387 £	3 387 £
30 000 £	2 441 £	2 441 £
35 000 £	1 494 £	1 494 £
40 000 £	547 £	547 £
42 620 £	50 £	50 £
nad 42 620 £	bez grantu	bez grantu

Tab. 5 Výška nenávratných podporných grantov
Zdroj: gov.uk

5 Dôsledky zavedenia školného vo Veľkej Británii

Vysokoškolské vzdelanie má vo Veľkej Británii v posledných rokoch rastúci trend aj napriek zmene vysokoškolského systému, ktorým prešli jednotlivé štáty Veľkej Británie. Zmena systému so sebou priniesla hlavne zavedenie poplatkov pre študentov za štúdium na vysokoškolskej inštitúcii. Druhá časť práce sa zaoberá analýzou vplyvu zavedenia týchto poplatkov za štúdium vo Veľkej Británii na zmenu počtu študentov. Keďže sa zákonom stanovené poplatky za štúdium bakalárskych (undergraduate) stupňov vyvíjali v každej krajine mierne odlišne, je potrebné analyzovať každú krajinu zvlášť. Aj napriek tomu, že zákonom stanovená maximálna hranica poplatkov sa nevzťahuje na postgraduálny¹ (postgraduate) stupeň štúdia, dá sa predpokladať, že zvýšenie školného na jednom stupni štúdia viedlo k zvýšeniu poplatkov za štúdium aj na druhom teda postgraduálnom stupni štúdia. Je teda potrebné analyzovať vplyv zavedenia školného na počet študentov zvlášť na každý stupeň vysokoškolského štúdia.

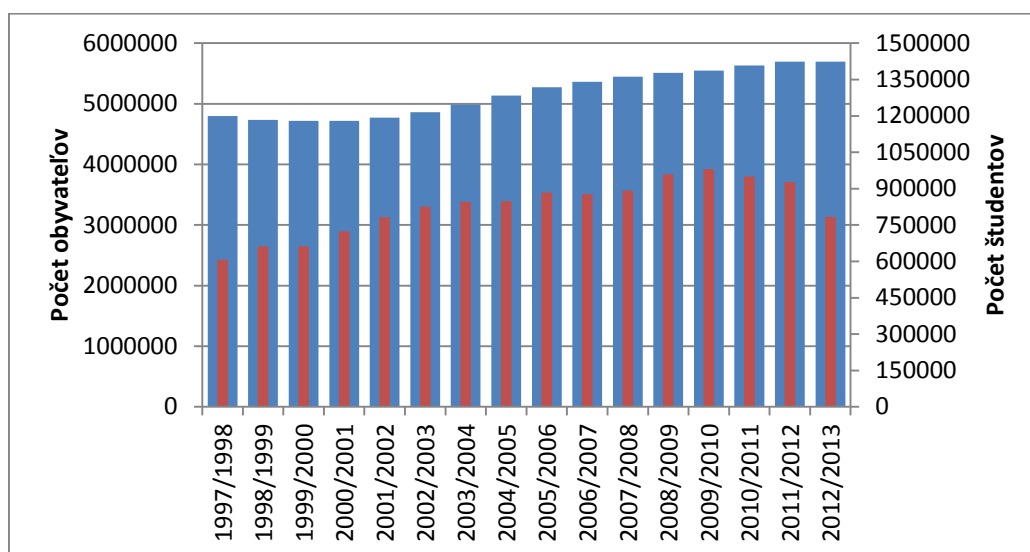
5.1 Anglicko

Najviac študentov v rámci Veľkej Británie študuje práve v Anglicku. Prvýkrát bolo školné zavedené v roku 1998/1999, a to v maximálnej výške 1000 libier. Dnes je školám umožnené vyberať školné poplatky v maximálnej čiastke 9000 libier za akademický rok.

Obrázok 4 znázorňuje počet študentov zapísaných do 1. ročníka, či už do *undergraduate* (bakalárskeho) stupňa alebo do *postgraduate* (postgraduálneho) stupňa štúdia. Graf ďalej zobrazuje počet obyvateľov Anglicka vo veku 18 až 25 rokov. Táto veková skupina tvorí až 90 % všetkých študentov vysokých škôl. Z grafu je zrejmé že počet obyvateľov vo veku 18 až 25 v rozmedzí rokov 1997 až 2000 veľmi mierne klesá. Od roku 2000 má počet obyvateľov rastúci charakter. Je zrejmé, že demografický vývoj obyvateľstva vo veku 18 až 25 rokov nemá priamy vplyv na zmenu počtu študentov prvých ročníkov.

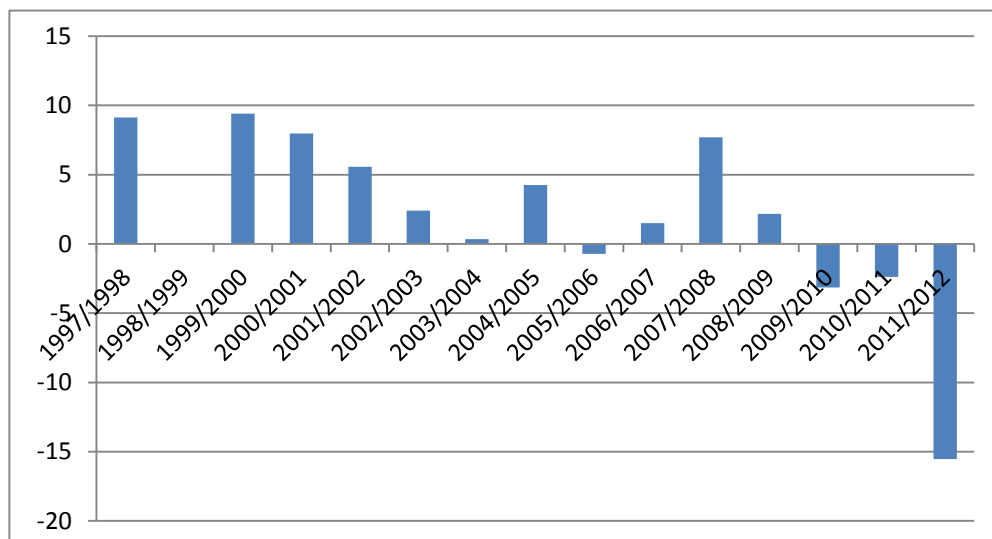
---

¹ Postgraduálny stupeň zahŕňa magisterský a doktorandský stupeň vzdelania

Obr. 4 Počet obyvateľov vo veku 18-25 a počet študentov zapísaných do prvých ročníkov v Anglicku
Zdroj: hesa.ac.uk

Pre lepšiu ilustráciu využijeme obrázok 5, ktorý zobrazuje percentuálnu zmenu počtu študentov prvého ročníka oproti predošlému roku. Aj napriek tomu, že sa školským rokom 1998/1999 začali vyberať poplatky za štúdium vo výške 1000 libier vzrástol počet študentov oproti školskému roku 1997/1998 o 9,12 %.

Obr. 5 Percentuálna zmena počtu študentov 1. ročníkov
Zdroj: hesa.ac.uk

V ďalšom školskom roku sa oneskorene prejavilo zavedenie poplatkov a počet študentov zapísaných do prvého ročníka stagnoval. Od roku 2000/2001 až do roku 2005/2006 počet študentov v prvých ročníkoch stúpал. Prvý pokles študentov

prišiel až v akademickom roku 2006/2007. Jedným z dôvodov poklesu je aj zmena školného. Maximálna čiastka, ktorú mohli vysokoškolské inštitúcie v tomto roku vyberať vzrástla na 3000 libier za akademický rok. Poklesu študentov nezabránil ani nárast počtu obyvateľov v roku 2006 vo veku 18 až 25 o viac ako 1,7 % oproti predošlému roku.

V ďalších rokoch počet študentov prvých ročníkov opäť stúpil. Tento trend vyvrcholil až v školskom roku 2009/2010, kedy počet študentov prvých ročníkov dosiahol svojho maxima na úrovni 980 515 študentov. Od nasledujúceho roka sa celkový počet študentov prvých ročníkov vysokoškolských inštitúcií v Anglicku postupne začal znižovať.

Rok 2012 bol ďalším míľnikom vo vysokoškolskom systéme v Anglicku. Poplatok za štúdium bol zvýšený na novú maximálnu čiastku 9000 libier za akademický rok. Rovnako aj počet obyvateľov Anglicka vo veku 18 až 25 prvýkrát za sledované obdobie zaznamenal mierny pokles. Obidve spomenuté situácie mali značný vplyv nato, že počet študentov prvých ročníkov v akademickom roku 2012/2013 výrazne klesol o viac ako 15,5 %.

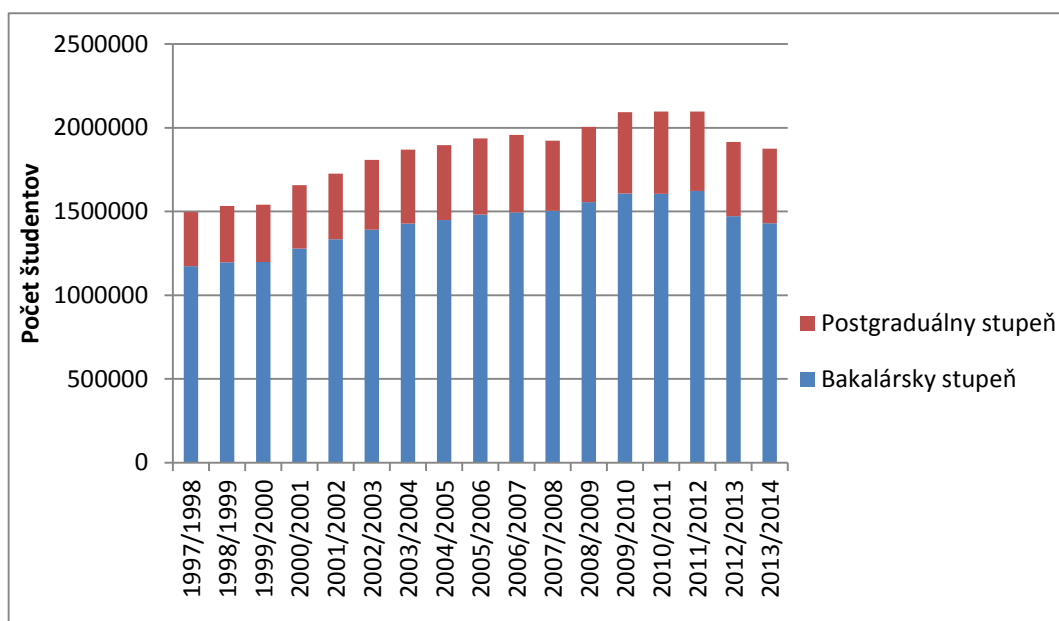
5.1.1 Vplyv školného na počet študentov v bakalárskom a v postgraduálnom stupni

Zavádzanie maximálnych možných poplatkov za štúdium v Anglicku sa vzťahuje iba na bakalársky stupeň vzdelania. Napriek tomu práca skúma aj vplyv zavedenia a zvyšovania poplatkov na postgraduálny stupeň, pretože so zvýšením maximálnej čiastky, ktorú možno vyberať v bakalárskom stupni štúdia možno očakávať, že sa zvýšia aj poplatky za štúdium na postgraduálnom stupni. Obrázok 6 zobrazuje celkový počet študentov študujúcich na vysokoškolských inštitúciách v Anglicku a ilustruje pomer študentov v bakalárskom a postgraduálnom stupni štúdia.

Celkový počet študentov študujúcich v Anglicku (obr. 6) sa v akademických rokoch 1997/1998 až 2012/2013 vyvíjal obdobne ako počet študentov v prvých ročníkoch štúdia (obr. 3). Počet študentov bakalárskeho a postgraduálneho stupňa po zavedení školného v Anglicku v akademických rokoch 1998/1999 a 1999/2000 stagnoval. Počet študentov následne opäť rástol až do zvýšenia školného na čiastku 3000 libier v roku 2006. To sa prejavilo ihneď v stagnácii počtu študentov v oboch stupňoch vysokoškolského vzdelania v roku 2006/2007. V akademickom roku 2007/2008 prišlo v postgraduálnom stupni vzdelania k výraznému poklesu študentov až o takmer 10 % oproti predošlému roku. Je zrejmé, že pokles študentov postgraduálneho stupňa nie je spôsobený poklesom študentov v bakalárskom stupni. Zmenšenie počtu študentov na bakalárskom stupni by sa na postgraduálnom stupni mohol odraziť až s oneskorením 3 až 4 rokov.

Celkový počet študentov v bakalárskom stupni vzdelania dosiahol svojho maxima v roku 2011/2012 s počtom študentov 1 622 225. V postgraduálnom stupni vzdelania bol vrchol dosiahnutý už o rok skôr v roku 2010/2011 s počtom 491 390 študentov. Zvýšenie školného na maximálnu čiastku 9000 libier za akademický rok viedlo k výraznému poklesu počtu študentov ako v bakalárskom

(-9,3 % oproti roku 2011/2012), tak aj v postgraduálnom stupni vzdelania (-6,6 % oproti roku 2011/2012).

Obr. 6 Vývoj počtu študentov bakalárskeho a postgraduálneho stupňa vzdelania
Zdroj: hesa.ac.uk

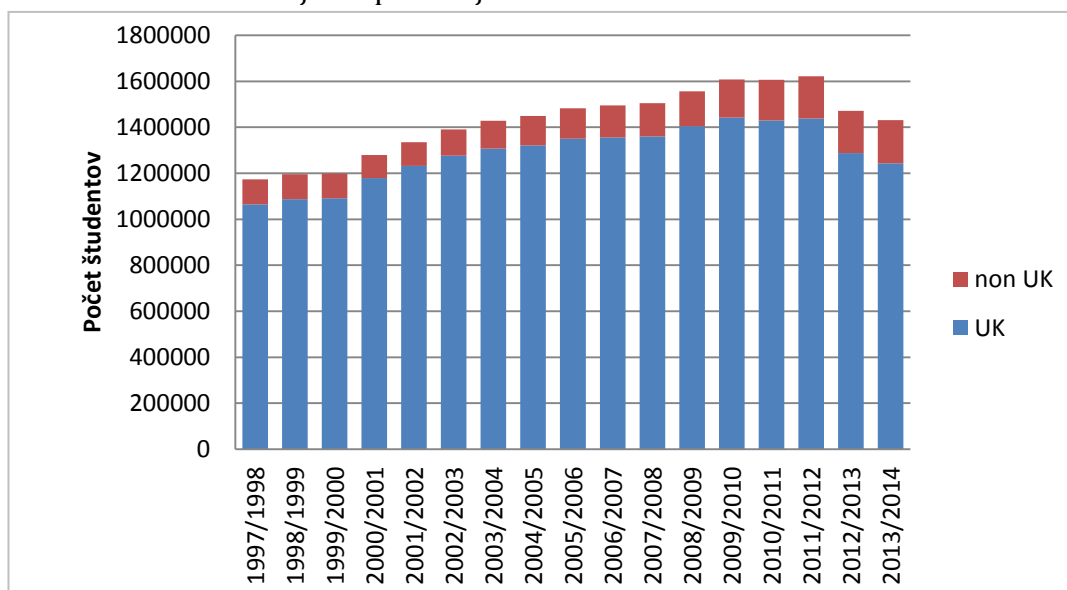
5.1.2 Vplyv školného na počet študentov pochádzajúcich z Británie a z iných krajín študujúcich v Anglicku

Vysokoškolské inštitúcie v Anglicku sa považujú za najkvalitnejšie v Európe. Dá sa teda predpokladať, že ich budú vyhľadávať aj obyvatelia iných Európskych krajín ako len z Veľkej Británie, dokonca záujem majú aj študenti z iných častí sveta. Na predošlých tabuľkách bol ilustrovaný vplyv zavedenia školného na počty študentov. Je viac ako vhodné ilustrovať vplyv zavedenia školného na študentov pochádzajúcich z Británie a takisto aj vplyv školného na študentov pochádzajúcich z iných krajín, ktorí tvoria značnú časť (až 20 %) celkového počtu študentov (obr. 7)

Na obrázku 7 sú analyzované roky 1997/1998 až 2013/2014. Zavedenie školného v roku 1998/1999 spôsobilo v Anglicku mierne spomalenie nárastu študentov pochádzajúcich z Veľkej Británie. Avšak dá sa predpokladať, že už v roku 2000/2001 školné nemalo vplyv na študentov pochádzajúcich z Veľkej Británie. Ich počet sa v tomto roku zvýšil o viac ako 8 % oproti predošlému roku.

Na druhej strane zavedenie školného bolo spojené s výraznejšou zmenou počtu študentov nepochádzajúcich z Británie. Počet študentov bakalárskeho stupňa začal klesať hneď v roku 1998/1999. Vyvrcholilo to až rokom 2000/2001, kedy sa počet študentov nepochádzajúcich z Británie znížil o 6,5 %. Vrchol je možné odôvodniť tým, že rokom 2000/2001 prišlo k zrušeniu školného pre

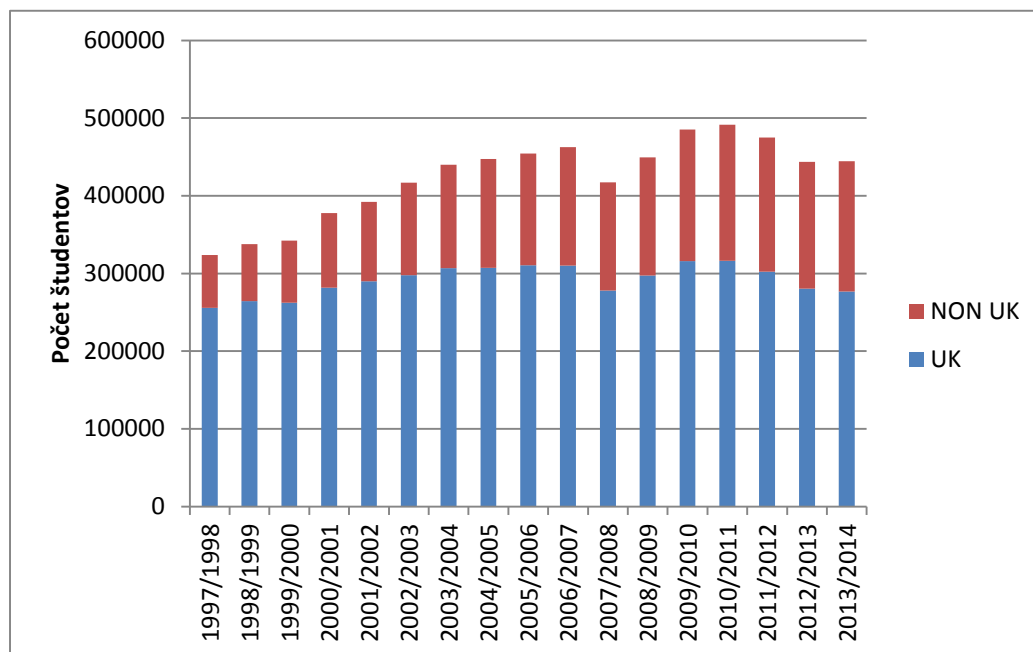
obyvateľov Škótska a Európskej únie na vysokoškolských inštitúciách v Škótsku, čím sa stali atraktívnejšími pre záujemcov o štúdium.

Obr. 7 Vývoj počtu študentov bakalárskeho stupňa pochádzajúcich z Británie a z iných krajín
Zdroj: hesa.ac.uk

Počet študentov bakalárskeho stupňa študujúcich na Anglických vysokoškolských inštitúciách v ďalších rokoch rástol. Nič na tom nezmenilo ani zvýšenie školného v roku 2006/2007. Počet študentov dosiahol svojho maxima v roku 2011/2012. V roku 2012/2013 prišiel prudký úbytok študentov pochádzajúcich z Veľkej Británie o 10,55 % oproti predošlému roku. Naproti tomu nárast školného v roku 2012/2013 nemal tak výrazný vplyv na študentov pochádzajúcich z územia mimo Veľkej Británie, ich počet stagnoval.

Počet študentov postgraduálneho stupňa štúdia v Anglicku (obr. 8) sa vyvíjal mierne odlišne ako v bakalárskom stupni (obr. 7). Počet študentov pochádzajúcich z územia mimo Veľkej Británie sa na konci 90-tych konštantne zvyšoval. Naproti tomu Anglické inštitúcie zaznamenali mierny pokles študentov z Veľkej Británie. Ako je možné na obrázku 8 vidieť, najväčší vplyv na počet študentov malo zvýšenie školného na 3000 libier, oneskorene až v roku 2007/2008. Počet študentov pochádzajúcich z Veľkej Británie sa oproti predošlému roku znížil o 10,5 % a o 8,5 % klesol počet študentov z iných krajín sveta.

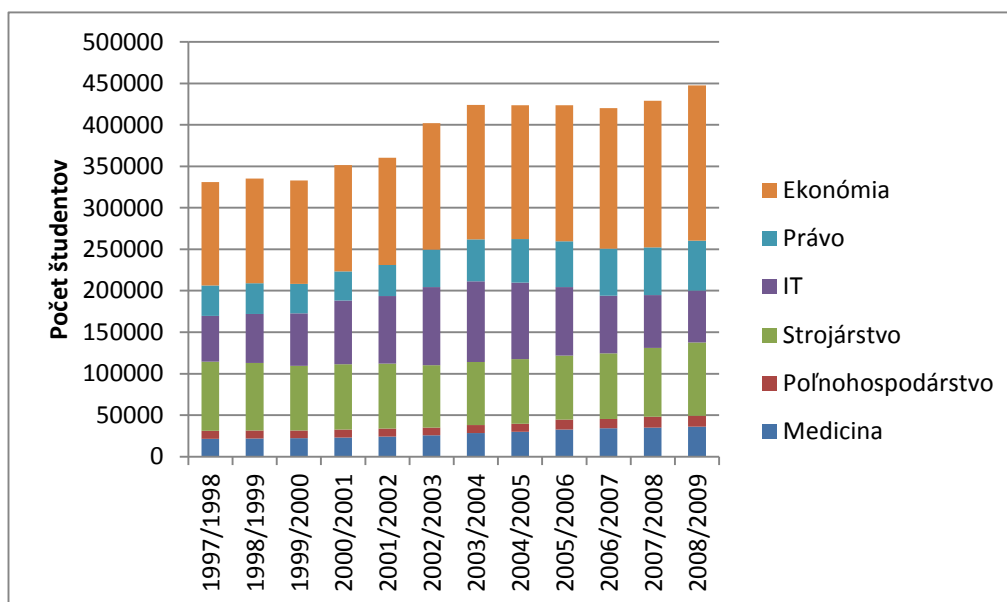
Obr. 8 Vývoj počtu študentov postgraduálneho stupňa vzdelania pochádzajúcich z Británie a z iných krajín
Zdroj: hesa.ac.uk

5.1.3 Vplyv školného na zmenu študijných odborov študentov v Anglicku

Pre lepšiu ilustráciu vplyvu školného, práca skúma zvlášť bakalársky a zvlášť postgraduálny stupeň vzdelania. Pre zjednodušenie bola do práce vybraná iba vzorka šiestich študijných odborov s rozličným zameraním, ktoré sú vyučované na anglických vysokoškolských inštitúciách. Ide o odbory *medicína, poľnohospodárstvo, strojárstvo, informačné technológie, právo a ekonómia*. Odbory boli vyberané s ohľadom na zastúpenie ako technických, tak aj netechnických smerov. Ďalším dôvodom bolo najväčšie zastúpenie celkového počtu študentov vo vybraných odboroch.

Obrázok 9 ilustruje vývoj počtu študentov v jednotlivých odboroch v bakalárskom stupni vzdelania v období akademických rokov 1997/1998 až 2008/2009. Z obrázku 9 je zrejmé, že najväčšie zastúpenie študentov má ekonómia a najmenšie poľnohospodárstvo. Z grafu je zrejmé, že počet študentov daných odborov na konci 90-tych rokov 20. storočia rástol. Prvý zlom prišiel po zavedení školného, keď hneď v roku 1998/1999 klesol počet študentov bakalárskeho stupňa vzdelania oproti predošlému roku v odbore strojnictvo o 3%. V nasledujúcom akademickom roku prišiel pokles študentov aj v odboroch poľnohospodárstvo (-3,5%), právo (-3%) a ekonómia (-1,5%). Odbory medicína a informačné technológie aj napriek zavedeniu školného rástli na počte študentov.

Od začiatku 21. storočia sa počet študentov bakalárskeho stupňa vzdelania v Anglicku opäť zvyšoval až do roku 2006/2007. Zvýšenie školného prinieslo úbytok študentov v odbore poľnohospodárstvo o 8,7 %. Najväčší vplyv však prekvapivo zaznamenali informačné technológie, kde počet študentov poklesol oproti predošlému roku o takmer 16 %. Počet študentov informačných technológií klesal aj v nasledujúcich rokoch. V školskom roku 2008/2009 bol počet študentov informačných technológií nižší oproti maximu dosiahnutému v roku 2003/2004 o 36 %. Takýto výrazný pokles študentov odboru informačných technológií bol zaznamenaný vo všetkých štátoch Veľkej Británie. Dôvodom zníženého záujmu o daný odbor mohlo byť nasýtenie trhu práce v danom odbore. Medicína, ako jediná z vybraných odborov zvyšovala svoj počet študentov konštantne po celú sledovanú dobu. Z toho možno usúdiť, že štúdium a následná práca v oblasti medicíny prináša zvýšené očakávania študentov na lepšie pracovné postavenie, prípadne vyššie zárobky, kvôli ktorým je aj väčšia ochota investovať do vzdelania.

Obr. 9 Vývoj počtu študentov vo vybraných študovaných odboroch bakalárskeho stupňa vzdelania

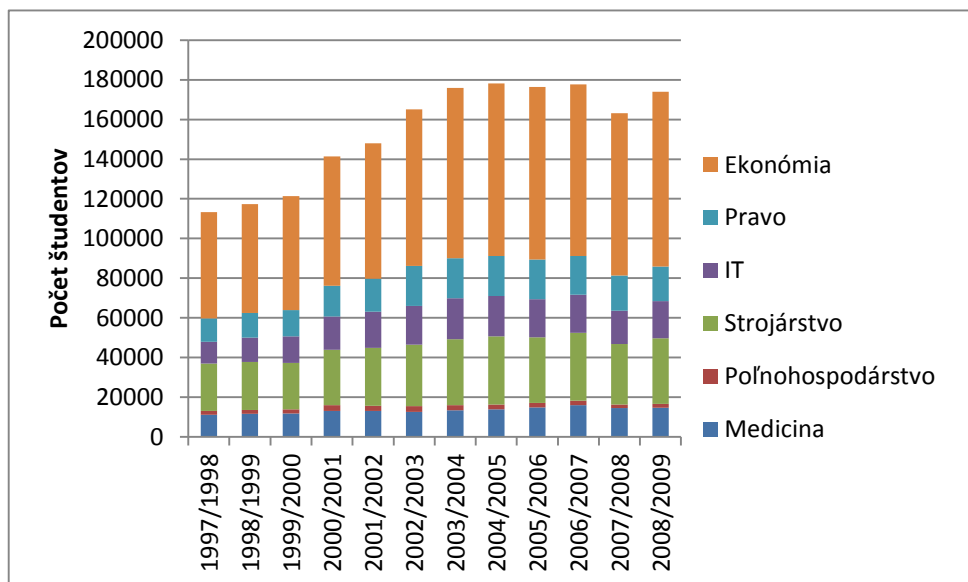
Zdroj: hesa.ac.uk

Vývoj počtu študentov na jednotlivých študijných odboroch postgraduálneho stupňa v Anglicku je možné sledovať na obrázku 10. Počet študentov jednotlivých študijných odborov rástol na konci 90-tych rokov aj napriek zavedeniu školného. Od akademického roku 2000/2001 sa dokonca počet študentov začal zvyšovať ešte výraznejšie.

Jediná zmena v nastolenom trende prišla až v akademickom roku 2007/2008 kedy prišlo k poklesu študentov vo všetkých sledovaných študijných odboroch. Počet študentov medicíny klesol o takmer 10 %, poľnohospodárstva o 12,5 %, strojnictva o 11 %, informačných technológií o 12 %, práva o 9 % a ekonómie

o viac ako 5,5 %. Dôvodom poklesu je celkový pokles študentov postgraduálneho stupňa, ktorý ilustruje obrázok 8. Nasledujúcim rokom však počet študentov jednotlivých odborov znovu začal rásť.

Obr. 10 Vývoj počtu študentov vo vybraných študovaných odboroch postgraduálneho stupňa vzdelania
Zdroj: hesa.ac.uk

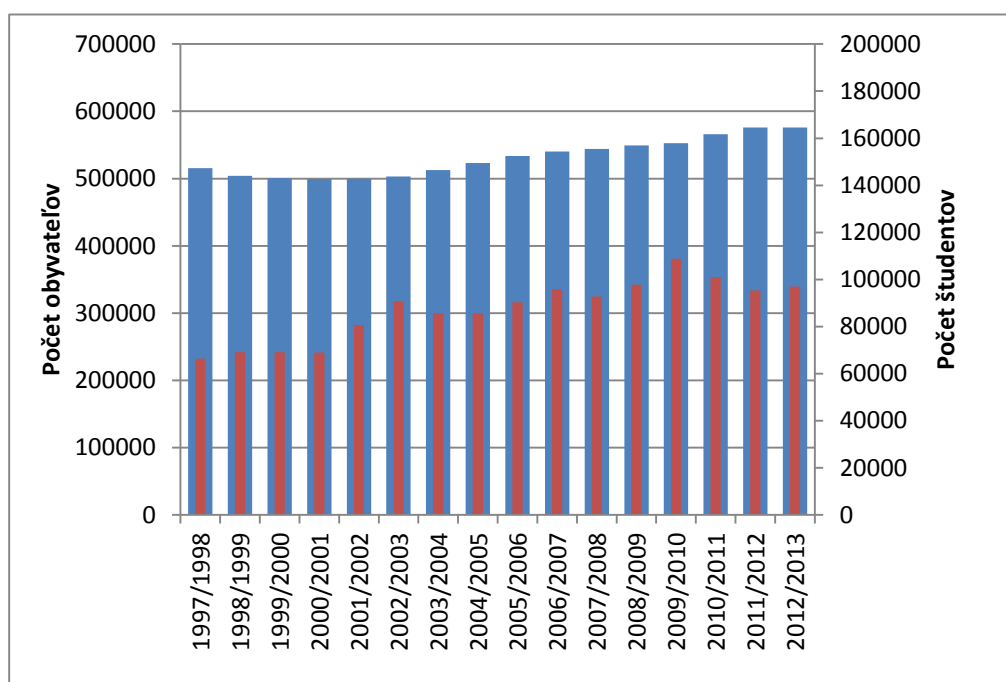
5.2 Škótsko, Wales a Severné Írsko

V Škótsku, Walese a Severnom Írskom študuje dokopy menší počet študentov ako v Anglicku. Aj napriek tomu, že sú tieto krajiny súčasťou Veľkej Británie, v každej z nich sa vysokoškolský systém vyvíjal mierne odlišne. Nasledujúca časť práce rozoberá práve vývoj počtu študentov po zavedení a zvyšovaní školného v jednotlivých krajinách.

Najväčší počet študentov zo spomínaných krajín študuje v Škótsku. V Škótsku bola školné zavedené v roku 1998/1999 vo výške 1000 libier. Avšak školné sa ako v jedinej z krajín Veľkej Británie dlho neudržalo a po vlne protestujúcich študentov prišlo v akademickom roku 2000/2001 ku zmene. Školné pre študentov zo Škótska a Európskej únie bolo zrušené. Obrázok 11 poukazuje na vývoj počtu študentov zapísaných do prvých ročníkov a vývoj počtu obyvateľov vo veku 18 až 25 rokov v Škótsku, ktorí tvoria väčšinu študentov vysokých škôl. Z obrázku 11 je zrejmé, že počet obyvateľov vo veku 18 až 25 začal vzrastať od roku 2001/2002.

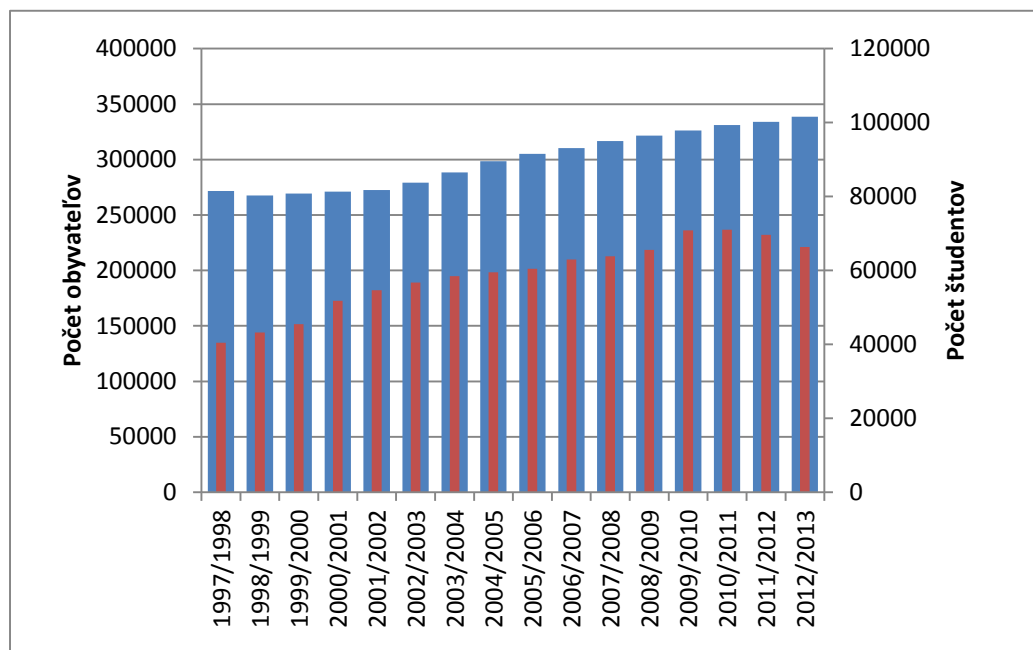
Vývoj počtu novo zapísaných študentov do prvého ročníka bol ovplyvnený zavedením a následným zrušením školného. Po zavedení školného v roku 1998/1999 sa počet nových študentov mierne zvýšil, avšak potom nasledovala stagnácia až do zrušenia školného. Zrušenie sa prejavilo oneskorene až

v akademickom roku 2001/2002, kedy sa počet študentov prvých ročníkov výrazne zvýšil o takmer 17 %. Počet nových študentov na vysokoškolských inštitúciách v Škótsku následne kolísavo rástol a klesal. Z obrázku 11 je zrejmé, že počet študentov rástol vždy pri zvýšení školného v okolitých krajinách Británie, teda v roku 2006/2007 (+6 %) a v roku 2012/2013 (+2 %). Dôvod je ten, že štúdium v Škótsku bolo od roku 2000 zadarmo pre obyvateľov Škótska a Európskej únie, a teda vplyvom zvyšovania školného v okolitých krajinách sa škótske vysokoškolské inštitúcie stávali zaujímavejšími pre spomenutých obyvateľov.

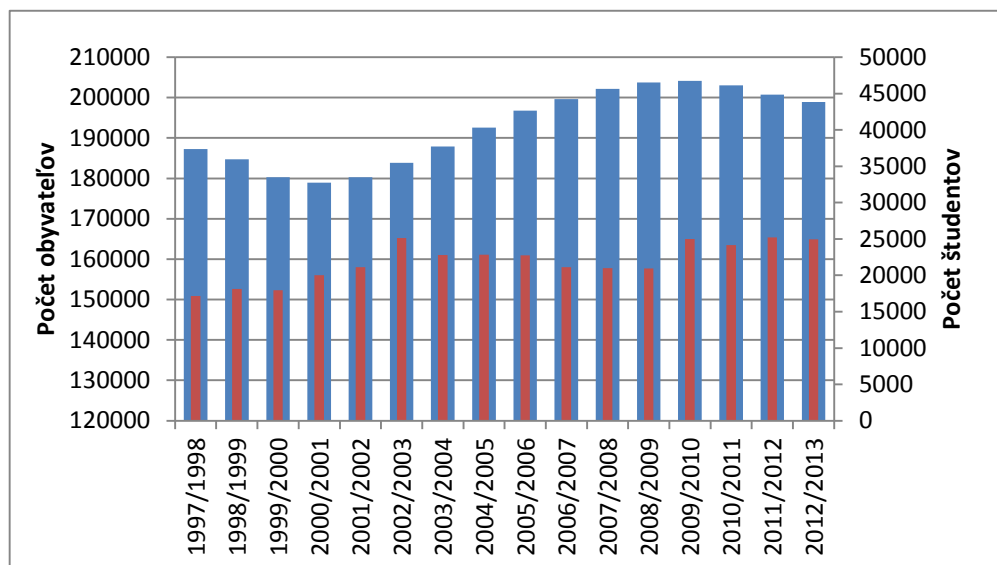
Obr. 11 Počet obyvateľov vo veku 18-25 rokov a počet študentov prvých ročníkov v Škótsku
 Zdroj: hesa.ac.uk

Vo Walese sa školné vyvíjalo podobne ako v Anglicku. V roku 1998/1999 bolo zavedené vo výške 1200 libier za akademický rok a postupne sa zvýšilo až na súčasných 9000 libier. Z obrázku 12 je zrejmé, že počet študentov sa na vysokoškolských inštitúciách vo Walese zvyšoval konštantne po celú sledovanú dobu až do roku 2010/2011, po ktorom prišla stagnácia. Do tohto roku nie je zřejmý žiadny vplyv zavedenia školného na počet študentov v prvých ročníkoch. Mierny rast študentov je možný vysvetliť aj súčasným miernym rastom počtu obyvateľstva vo veku 18 až 25 rokov. V roku 2012/2013 bolo školné výrazne zvýšené na 9000 libier. V tomto roku počet nových študentov prvýkrát za sledované obdobie klesol o takmer 5 %.

Obr. 12 Počet obyvateľov vo veku 18-25 rokov a počet študentov prvých ročníkov vo Walese
Zdroj: hesa.ac.uk

Severné Írsko má spomedzi všetkých krajín Veľkej Británie najmenší počet študentov. Školné bolo prvýkrát zavedené rovnako ako v ostatných krajinách Británie v akademickom roku 1998/1999. Z obrázku 13 je zrejmé, že sa to prejavilo zmenšením počtu študentov až oneskorene v roku 1999/2000. Vývoj počtu študentov prvých ročníkov vysokoškolských inštitúcií v Severnom Írsku v ďalších rokoch (2000/2001 až 2011/2012) striedavo rástol a klesal aj napriek tomu, že školné sa v Severnom Írsku nemenilo. Z obrázku 13 je zrejmé, že zmena počtu študentov nemá súvislosť s demografickým vývojom obyvateľstva vo veku 18 až 25 rokov, ale musela byť spôsobená inými faktormi. V akademickom roku 2012/2013 bolo v Severnom Írsku školné zvýšené na 9000 libier pre obyvateľov Anglicka, Walesu a Škótska a na 3575 libier za akademický rok pre študentov zo Severného Írska a Európskej únie. Stým bola spojená aj stagnácia počtu nových študentov.

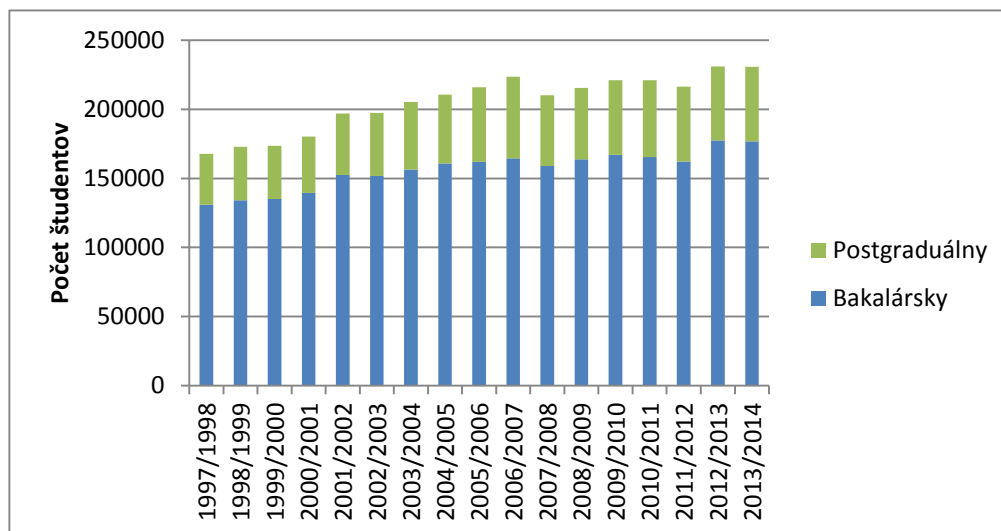
Obr. 13 Počet obyvateľov vo veku 18-25 rokov a počet študentov prvých ročníkov v Severnom Írsku
Zdroj: hesa.ac.uk

5.2.1 Vplyv školného na počet študentov v bakalárskom a postgraduálnom stupni v Škótsku, Walese a Severnom Írsku

Obdobne ako v Anglicku aj v ostatných krajinách bol limit na školné zavedený iba pre bakalársky stupeň vzdelania. Nasledujúca časť textu analyzuje vplyv školného na zmenu počtu študentov zvlášť v bakalárskom a zvlášť postgraduálnom stupni v jednotlivých krajinách.

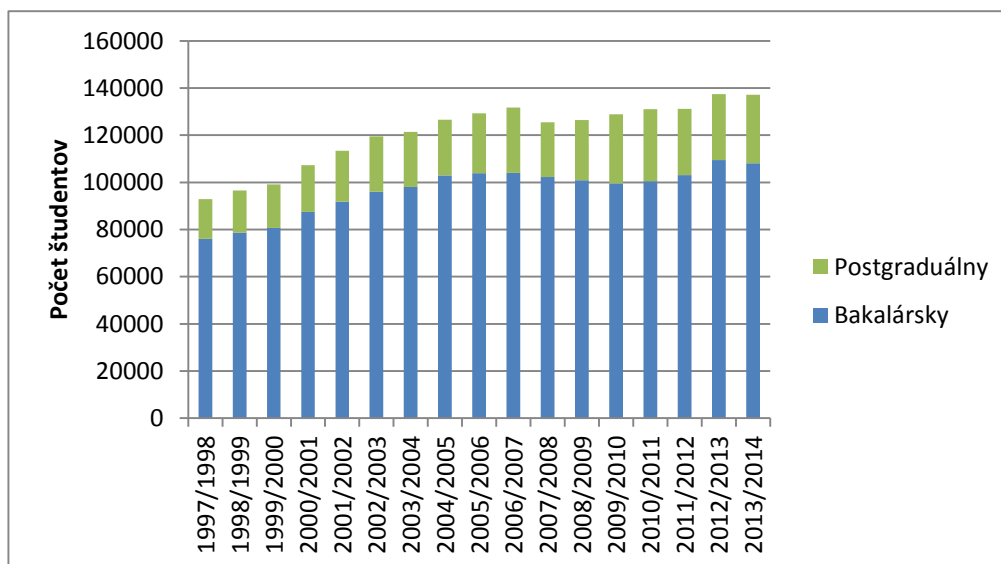
Najvýraznejšiu zmenu celkového počtu študentov v bakalárskom stupni v Škótsku prinieslo až zrušenie školného, vďaka čomu sa v roku 2001/2002 ich počet zvýšil o viac ako 9 % (obr. 14). Keďže v roku 2006/2007 bolo školné zvýšené iba v Anglicku, nemal tento fakt výraznejší vplyv na počet študentov v Škótsku. Väčšia zmena nastala až v roku 2012/2013, kedy bolo školné zvýšené vo všetkých krajinách Británie okrem Škótska. Dôsledkom bol nárast počtu študentov bakalárskeho stupňa o 9,5 %.

Počet študentov postgraduálneho stupňa vzdelania v Škótsku po dobu rokov 1997/1998 až 2012/2013 rástol (obr. 14). Jedinou výnimkou bol rok 2007/2008, kedy prišlo k poklesu študentov o 13 %. Túto zmenu nie je možné odôvodniť zmenou školného v bakalárskom stupni, pretože to bolo v Škótsku dávno predtým zrušené. Dôvodom teda boli nejaké iné faktory, ktoré tento úbytok spôsobili.

Obr. 14 Celkový počet študentov bakalárskeho a postgraduálneho stupňa v Škótsku
Zdroj: hesa.ac.uk

Zavedenie poplatku za školné nemalo po dobu rokov 1997/1998 až 2006/2007 žiadny negatívny vplyv na počet študentov bakalárskeho a ani postgraduálneho štúdia vo Walese (obr. 15).

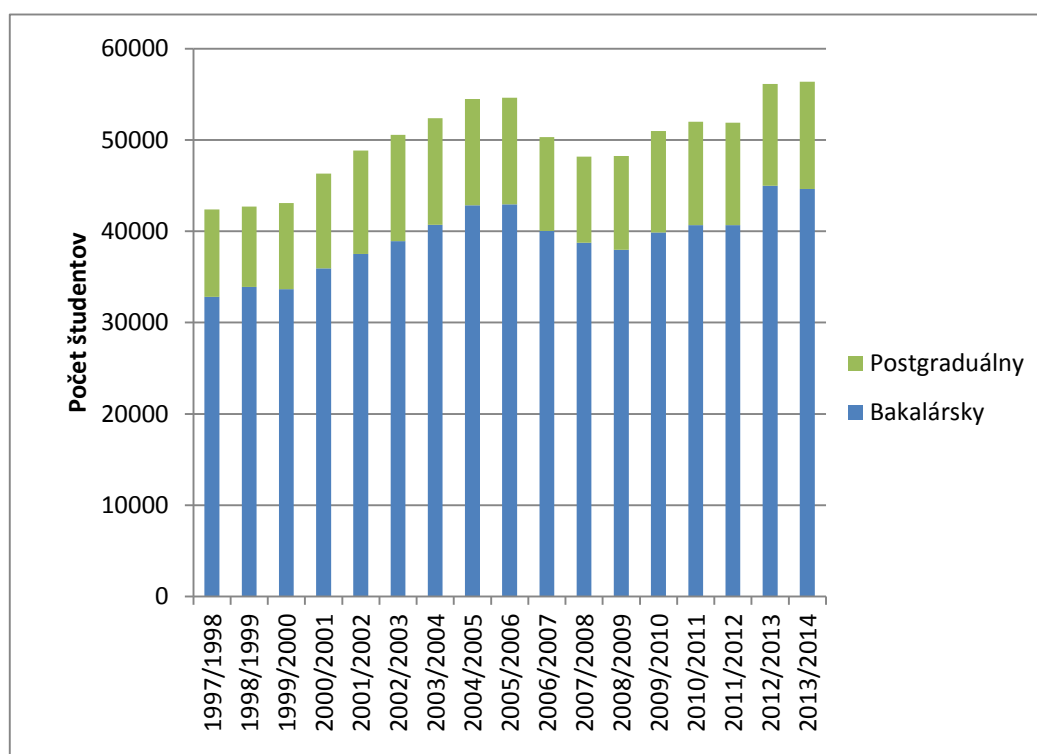

Obr. 15 Celkový počet študentov bakalárskeho a postgraduálneho stupňa vo Walese
Zdroj: hesa.ac.uk

Mierny pokles študentov oboch študijných stupňov bol zaznamenaný až v roku 2007/2008. Spôsobené to bolo hlavne poklesom študentov postgraduálneho

stupňa o 16 % oproti predošlému roku. K ďalšiemu miernemu poklesu počtu študentov prišlo rok po zvýšení školného na 9000 libier. Úbytok študentov v roku 2013/2014 sa dotýkal najmä študentov bakalárskych stupňov.

Počet študentov v oboch študijných stupňoch v Severnom Írsku mal na konci 20. a začiatku 21. storočia rastúci charakter (obr. 16). Zlom prišiel v roku 2006/2007. Aj napriek tomu, že výška školného sa nezmenila počet študentov poklesol. Tento pokles trval až do roku 2008/2009. Dôvodom poklesu celkového počtu je najmä menší dopyt po štúdiu u nových študentov, ktorý bol spôsobený inými závažnejšími faktormi (obr. 13).

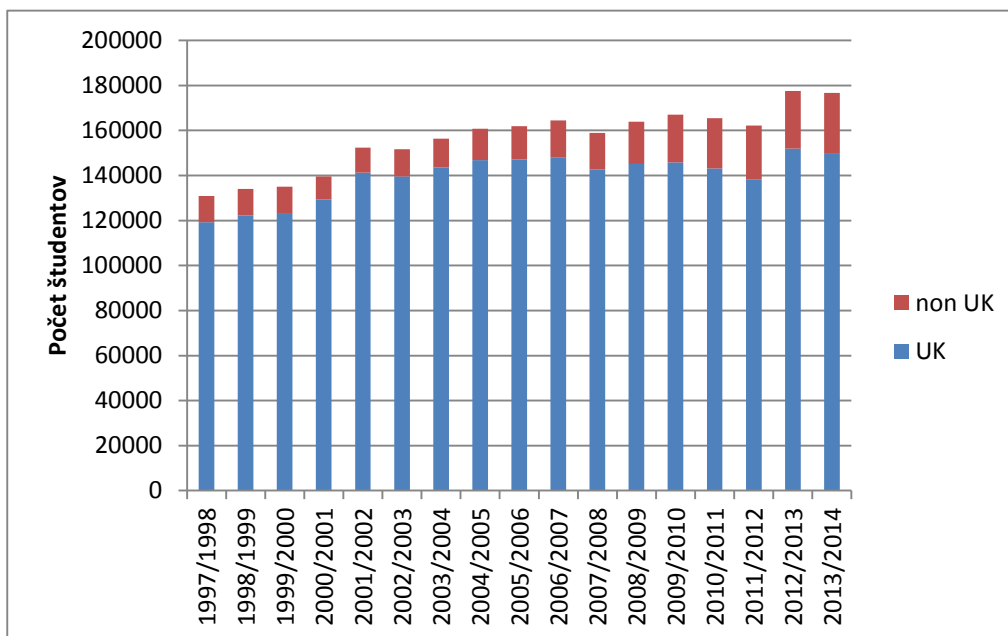

Obr. 16 Celkový počet študentov bakalárskeho a postgraduálneho stupňa v Severnom Írsku
Zdroj: hesa.ac.uk

5.2.2 Vplyv školného na počet študentov z Veľkej Británie a z iných krajín študujúcich v Škótsku, Walese a v Severnom Írsku

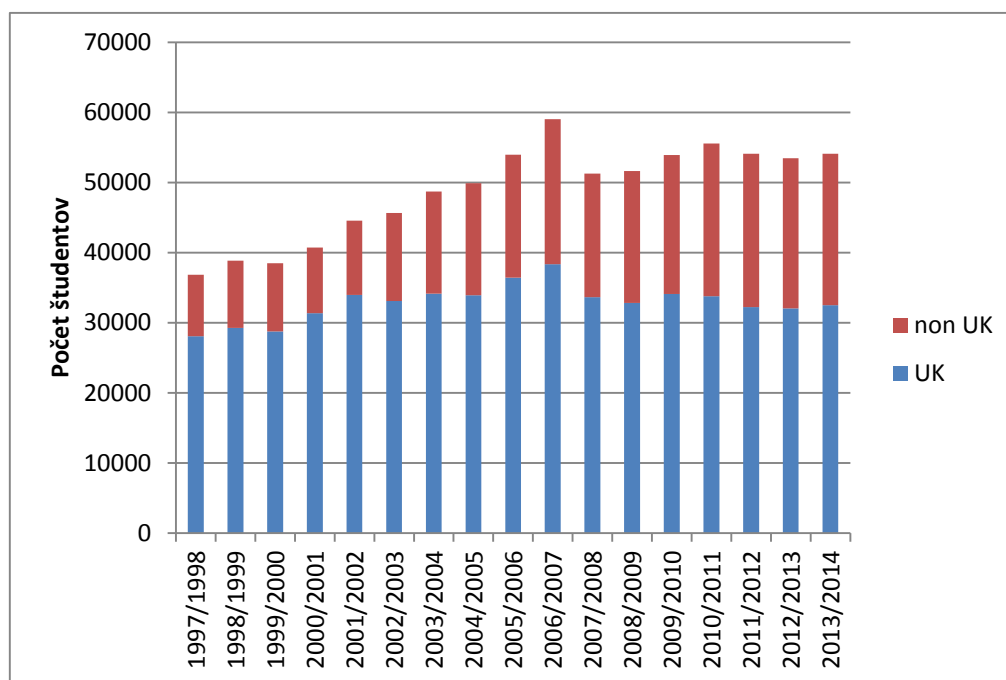
Počet študentov bakalárskeho stupňa pochádzajúcich z Británie a z iných krajín sveta aj napriek prvotnému zavedeniu školného v Škótsku v 90-tych rokoch mierne rástol. Po zrušení školného v roku 2000/2001 dokonca počet študentov pochádzajúcich mimo Británie poklesol o 15,5 % (obr. 17). Avšak už ďalší akademický rok sa prejavilo zrušenie školného pre obyvateľov Európskej únie, ktoré prinieslo nárast počtu študentov. Od tohto roku počet študentov pochádzajúcich z územia mimo Británie začal konštantne rásť. Počet študentov

pochádzajúcich z Veľkej Británie a študujúcich v Škótsku sa vyvíjal odlišne. Po väčšom skoku (+9 %) v roku 2001/2002 sa v nasledujúcich rokoch počet vyvíjal kolísavo. Výraznejší nárast (+10 % oproti predošlému roku) študentov pochádzajúcich z Británie nastal až v roku 2012/2013. Dôvodom je hlavne zvýšenie poplatkov za štúdium v okolitých krajinách Británie.

Obr. 17 Vývoj počtu študentov bakalárskeho stupňa pochádzajúcich z Británie a z iných krajín
Zdroj: hesa.ac.uk

Nasledujúci obrázok 18 ilustruje počet študentov postgraduálneho stupňa na Škótskych vysokoškolských inštitúciách pochádzajúcich z Veľkej Británie a z iných krajín sveta. Z obrázku je zrejmé, že študenti postgraduálneho stupňa pochádzajúci z územia mimo Británie majú omnoho vyššie zastúpenie ako v bakalárskom stupni.

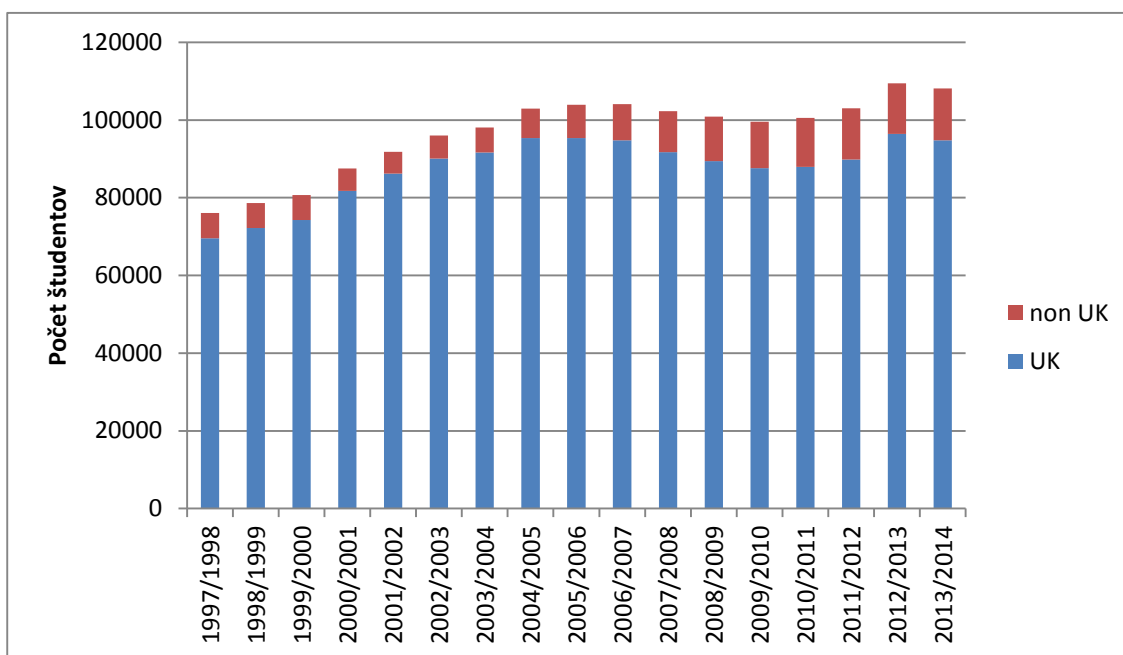
Obr. 18 Vývoj počtu študentov postgraduálneho stupňa pochádzajúcich z Británie a z iných krajín

Zdroj: hesa.ac.uk

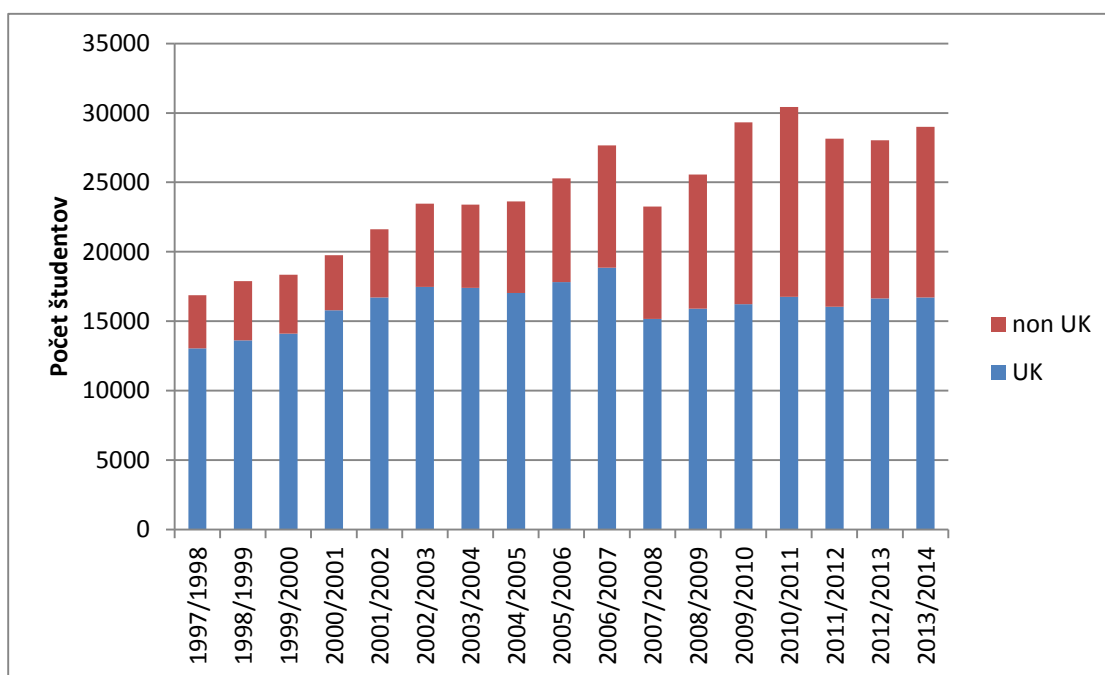
Z obrázku 19 je zrejmé, že počet študentov bakalárskeho stupňa pochádzajúcich z Veľkej Británie študujúcich vo Walese mierne rástol až do roku 2006/2007. V nasledujúcom roku prišlo k výraznému poklesu, ktorý vyvrcholil až akademickým rokom 2009/2010. K ďalšiemu zníženiu počtu študentov pochádzajúcich z Veľkej Británie prišlo po zvýšení školného na čiastku 9000 libier v akademickom roku 2012/2013 a tento pokles pokračoval aj v nasledujúcom roku. K zníženiu počtu študentov nepochádzajúcich z Británie prišlo v roku 2000/2001. Dá sa predpokladať, že tento fakt mohol byť spôsobený zrušením školných poplatkov pre obyvateľov Európskej únie v Škótsku. Nárast počtu študentov o 13 % nepochádzajúcich z Británie v roku 2007/2008 možno pripísať zvýšeniu školného v Anglicku, kedy sa Wales stal vhodnou a hlavne finančne dostupnejšou alternatívou k Anglicku. V ďalších rokoch študentov vo Walese pribúdalo. Stagnácia je z obrázku 19 zrejмая až v roku 2012/2013, kedy prišlo k zvýšeniu školného.

Počet študentov magisterského stupňa pochádzajúcich ako z Británie tak aj z iných štátov stúpala až do roku 2007/2008 (obr. 20), kedy prišlo k výraznému poklesu. V ďalších rokoch mal počet študentov z Británie a aj z iných krajín sveta kolísavý charakter.

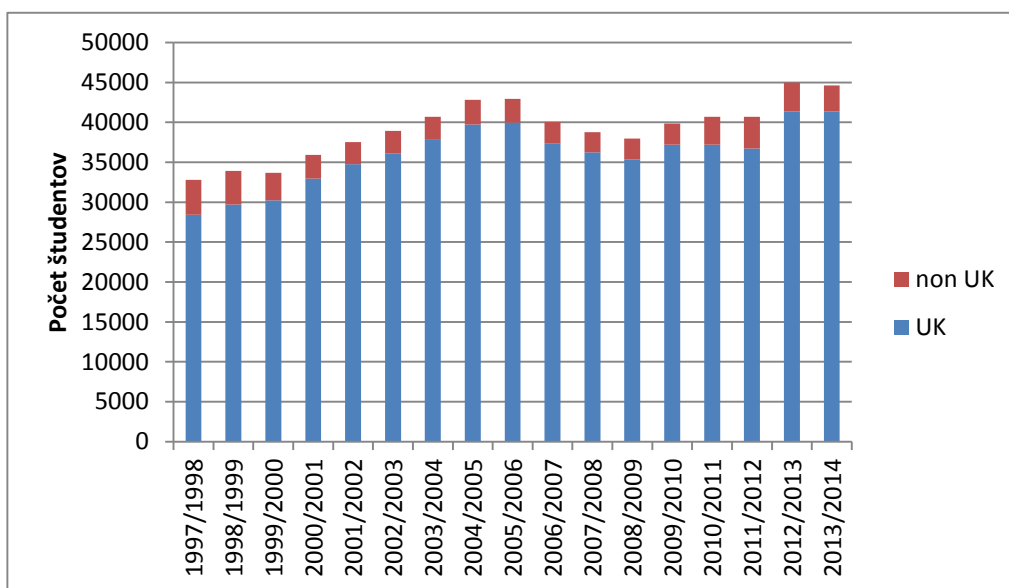

Obr. 19 Vývoj počtu študentov bakalárskeho stupňa pochádzajúcich z Británie a z iných krajín
Zdroj: hesa.ac.uk

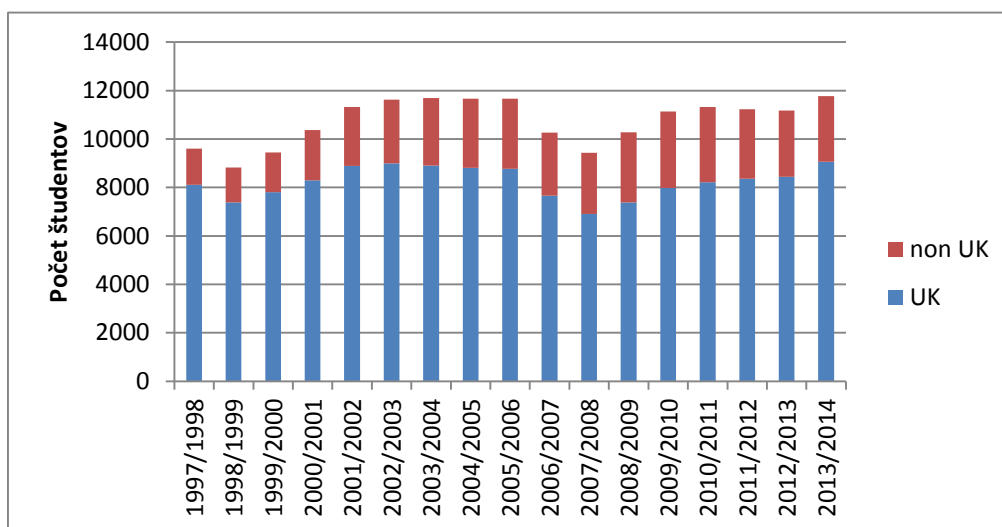

Obr. 20 Vývoj počtu študentov postgraduálneho stupňa pochádzajúcich z Británie a z iných krajín
Zdroj: hesa.ac.uk

Nasledujúce obrázky zobrazujú vývoj počtu domácich a zahraničných študentov na bakalárskom (obr. 21) a postgraduálnom stupni (obr. 22) v Severnom Írsku. Je zrejmé, že počet študentov bakalárskeho stupňa pochádzajúcich mimo Británie výraznejšie poklesol v roku 2000/2001, čoho dôsledkom bolo pravdepodobne zrušenia školného pre obyvateľov Európskej únie v Škótsku. V ďalších rokoch sa počet študentov vyvíjal podobne v oboch stupňoch. Porovnaním obrázkov 21 a 22 vidíme súvislosť v poklese študentov po roku 2007/2008. Tento pokles bol zaznamenaný už na predošlých obrázkoch 13 a 16. Z toho vyplýva, že tento pokles bol vyvolaný inými faktormi ako vplyvom školného.

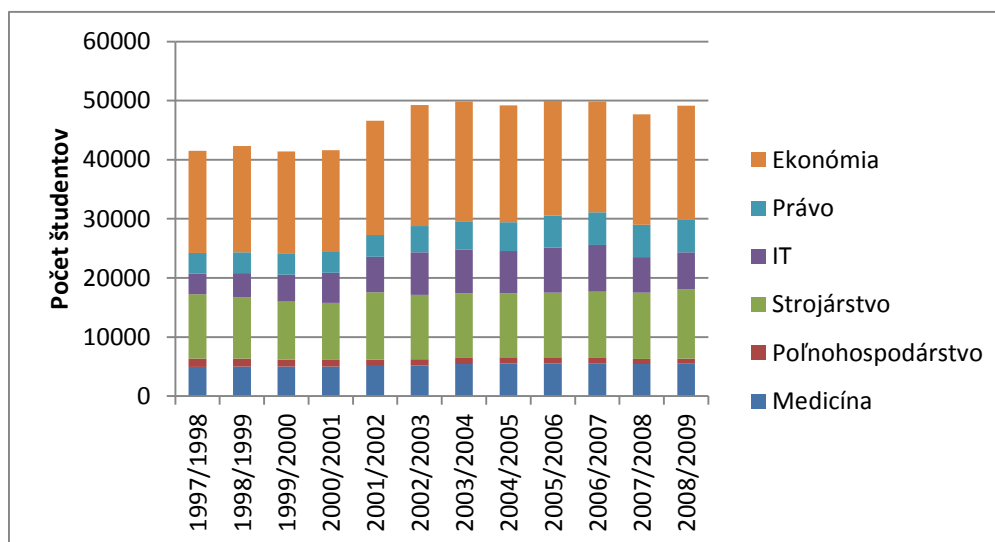
Obr. 21 Vývoj počtu študentov bakalárskeho stupňa pochádzajúcich z Británie a z iných krajín
Zdroj: hesa.ac.uk

Obr. 22 Vývoj počtu študentov postgraduálneho stupňa pochádzajúcich z Británie a z iných krajín
Zdroj: hesa.ac.uk

5.2.3 Vplyv školného na zmenu študijných odborov

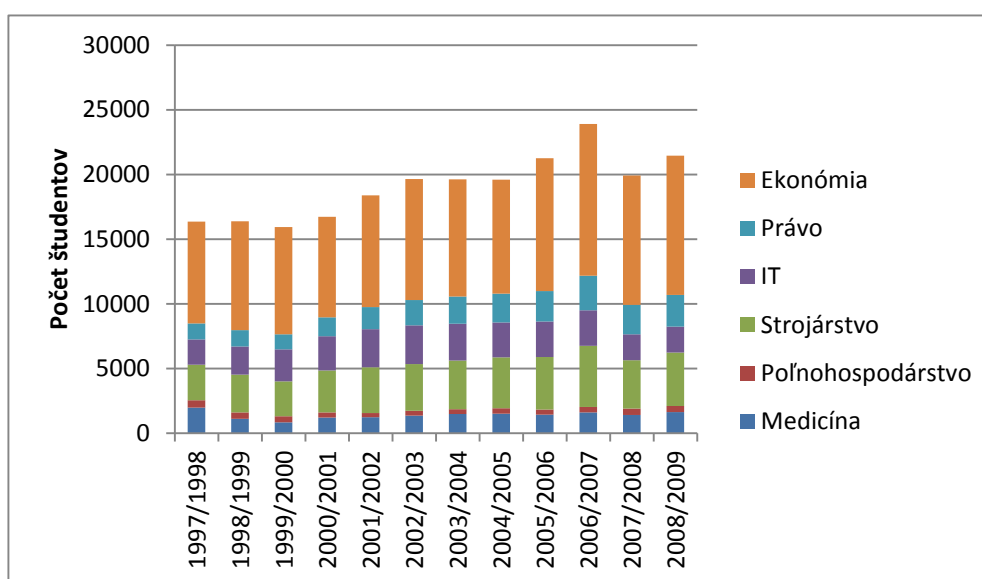
Vývoj počtu študentov v jednotlivých odboroch bakalárskeho a postgraduálneho stupňa v Škótsku možno sledovať na obrázkoch 23 a 24. Je zrejmé, že študentov bakalárskeho odboru medicíny v sledovanom období každým rokom pribúdalo (obr. 23).

Obr. 23 Vývoj počtu študentov vo vybraných študovaných odboroch bakalárskeho stupňa vzdelania v Škótsku
Zdroj: hesa.ac.uk

V postgraduálnom stupni počet študentov medicíny v rokoch 1997/1998 až 1999/2000 klesal (obr. 24). Zmena prišla až po zrušení školného odkedy sa tento

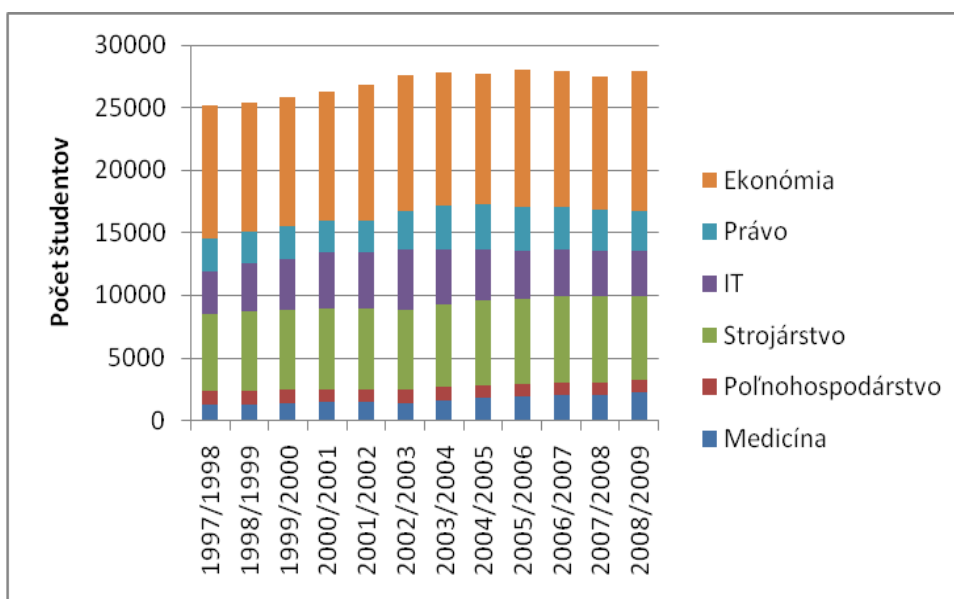
trend zmenil. Opačným smerom sa vyvíjal počet študentov poľnohospodárstvo, ktoré neovplyvnilo ani zrušenie školného v roku 2000/2001. Prejavil sa tu zrejme dlhodobejšie sa znižujúci záujem o daný odbor. Zvyšné odbory striedavo rástli a klesali na počte študentov. Po zrušení školného v roku 2001/2002 je možné z obrázka 24 vyčítať, že prišlo k jednorazovému nárastu študentov strojárstva. Ich počet v nasledujúcich rokoch stagnoval. V roku 2003/2004 prišlo k vrcholu v odbore ekonómie. V nasledujúcich rokoch sa zrejme dôsledkom menšej prestíže počet študentov zmenšoval. V roku 2007/2008 prišlo k výraznému poklesu študentov informačných technológií v oboch stupňoch vzdelania. Tento pokles bol zaznamenaný v rámci celej Veľkej Británie a ako bolo už spomenuté dôvodom mohlo byť nasýtenie trhu odborníkmi z danej oblasti.

Obr. 24 Vývoj počtu študentov vo vybraných študovaných odboroch postgraduálneho stupňa vzdelania v Škótsku
 Zdroj: hesa.ac.uk

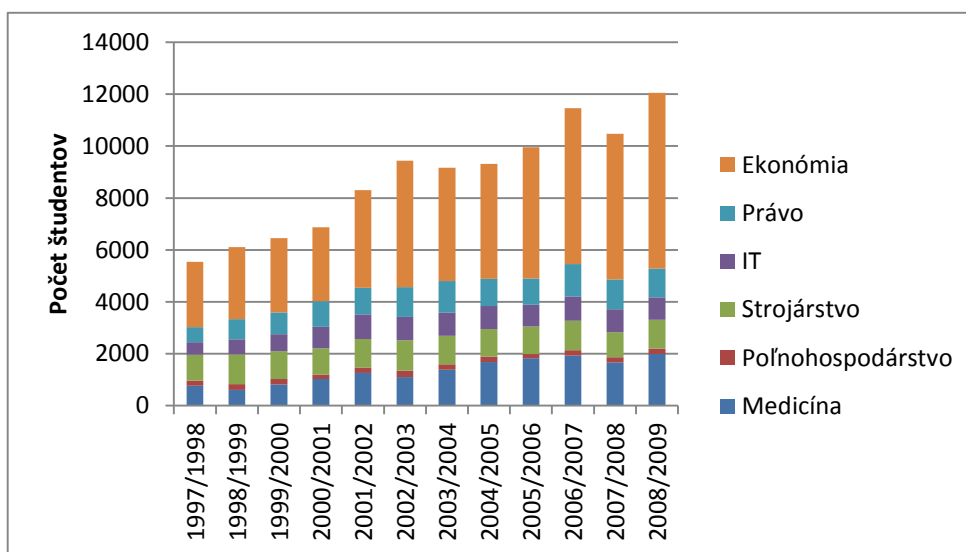
Z obrázkov 25 a 26 na ktorých je zobrazený počet študentov na bakalárskom a postgraduálnom stupni štúdia vo Wales možno pozorovať podobný priebeh vývoju počtu študentov. Ide predovšetkým o rast počtu študentov medicíny v oboch stupňoch a stagnácia či mierny pokles v odbore poľnohospodárstva. Ďalším typickým znakom, ktorý možno vysledovať vo všetkých štátoch Británie je pokles študentov v obidvoch stupňoch informačných technológií v akademickom roku 2007/2008.

Z obrázku 26 je zrejмый zvýšený záujem o štúdium postgraduálneho stupňa ekonomického odboru. Celkový nárast počtu študentov v roku 2008/2009 bol vo výške 169 % oproti roku 1997/1998.

Obr. 25 Vývoj počtu študentov vo vybraných študovaných odboroch bakalárskeho stupňa vzdelania vo Walese

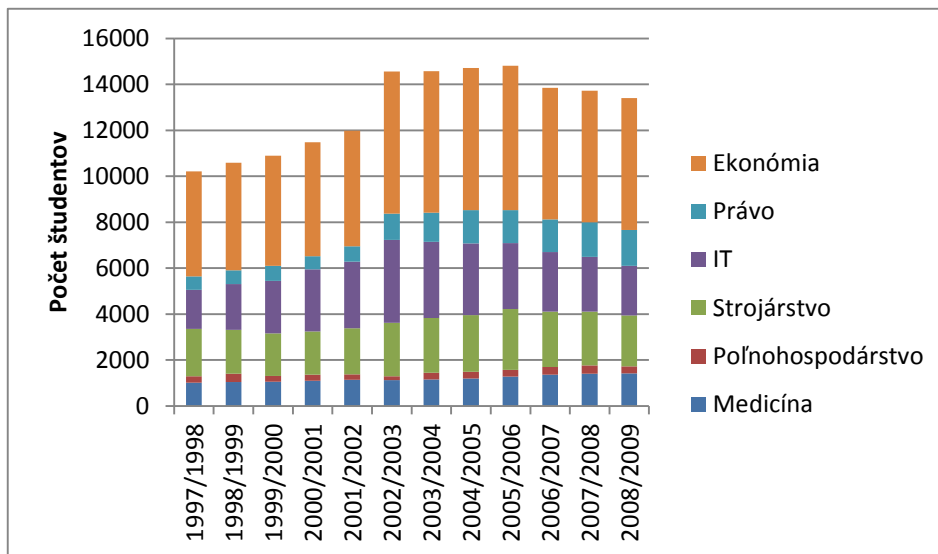
Zdroj: hesa.ac.uk

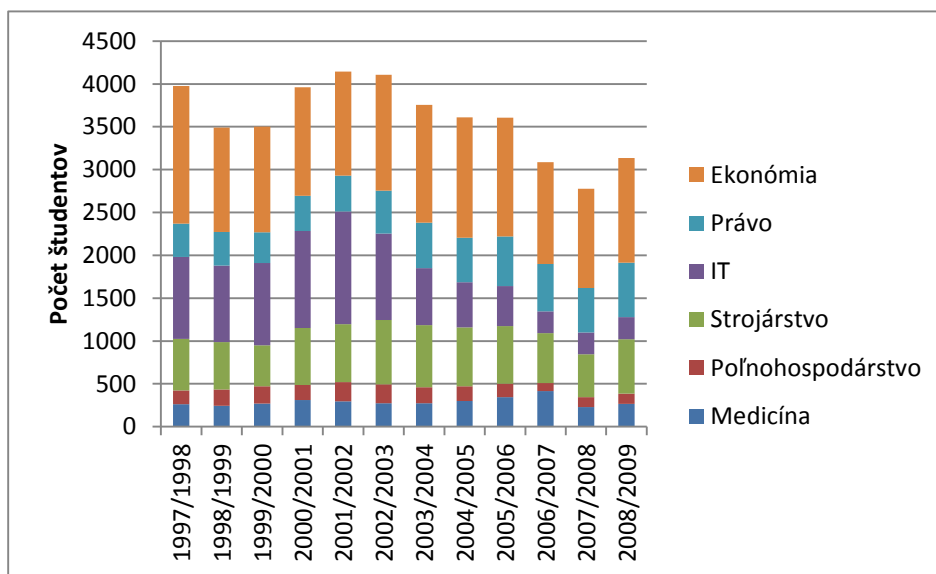
Obr. 26 Vývoj počtu študentov vo vybraných študovaných odboroch postgraduálneho stupňa vzdelania vo Walese

Zdroj: hesa.ac.uk

Obrázok 27 ilustruje vývoj počtu študentov jednotlivých odborov bakalárskeho štúdia v Severnom Írsku. Zavedenie školného v roku 1998/1999 nemalo negatívny dopad na počet študentov sledovaných odborov. Z obrázku 27 je zrejмый výrazný nárast počtu študentov vo všetkých odboroch v roku 2002/2003. Tento nárast je spôsobený aj nárastom celkového počtu študentov, ktorý bol ilustrovaný na obrázku 25.

Obr. 27 Vývoj počtu študentov vo vybraných študovaných odboroch bakalárskeho stupňa vzdelania v Severnom Írsku
Zdroj: hesa.ac.uk

Obr. 28 Vývoj počtu študentov vo vybraných študovaných odboroch postgraduálneho stupňa vzdelania v Severnom Írsku
Zdroj: hesa.ac.uk

Aj v prípade oboch študijných stupňov vysokoškolského vzdelávania v Severnom Írsku je zrejмый trend poklesu študentov informačných technológií v roku 2007/2008 a rast počtu študentov medicíny počas celej sledovanej doby 1997/1998 až 2008/2009 (obr. 27 a 28).

5.3 Zhrnutie

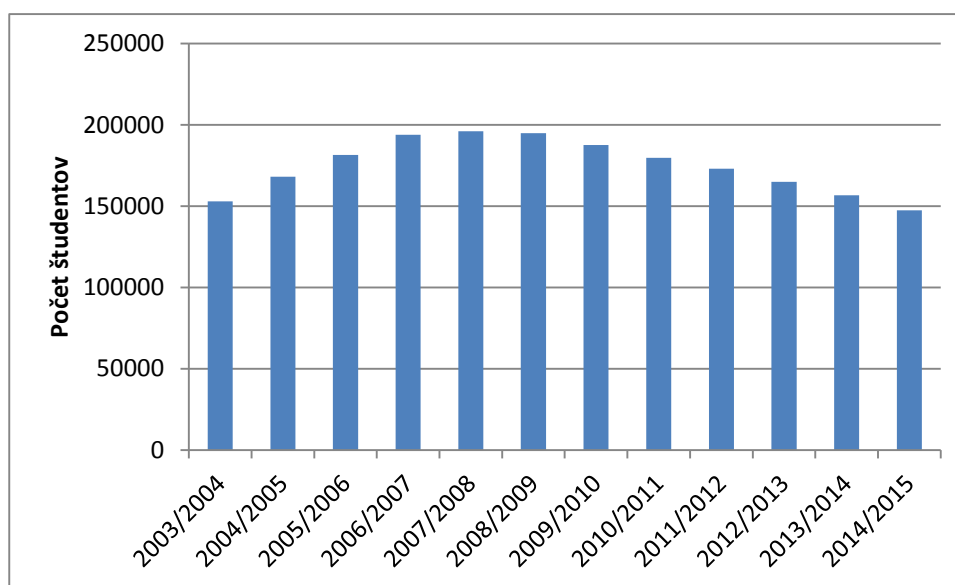
Na základe prevedenej analýzy počtu študentov v jednotlivých krajinách Veľkej Británie je možné vysloviť záver, že zavedenie poplatkov za štúdium ovplyvnilo množstvo študentov na vysokoškolských inštitúciách po celej Británii. Avšak rovnako je možné tvrdiť, že zavedenie poplatkov vplývalo na nižšie počty študentov iba krátkodobo, a to maximálne rok až dva po zavedení alebo prípadnom zvýšení školného. Študenti teda investíciu do vysokoškolského vzdelania považujú za výnosnú, aj napriek nutnosti spoluúčasti na jej financovaní. Aj keď sa regulácia výšky školného, ktoré zaviedla vláda, dotýkala iba bakalárskych študijných programov, značne ovplyvnila aj neregulovaný postgraduálny stupeň vzdelania. Analýza počtu študentov postgraduálneho stupňa mala podobný priebeh ako pri bakalárskom stupni. Je teda možné domnievať sa, že zvyšovania školného v jednom stupni vzdelania prinieslo aj zvýšenia školného v druhom, postgraduálnom stupni.

Takisto si je možné všimnúť vplyv zavedenia školného pri analýze počtu študentov na vysokoškolských inštitúciách vo Veľkej Británii na základe krajiny ich pôvodu. Tu je to najbadateľnejšie na príklade Škótska, kedy sa po zrušení školného pre obyvateľov Európskej únie začal počet študentov pochádzajúcich mimo Británie významne zvyšovať. Dôvodom je priaznivejšie prostredie na vysokoškolské vzdelávanie obyvateľov Európskej únie v Škótsku, čo bolo aj dôvodom na odliv zahraničných študentov z ostatných štátov Veľkej Británie.

Za jeden z dôsledkov školného je možné považovať aj zmenu preferencií študovaných odborov medzi študentmi. Študenti si boli vedomí nutnosti vybrať si študovaný odbor, ktorý by im priniesol prácu a hlavne odpovedajúce finančné ohodnotenie. Táto motivácia bola podporená aj nutnosťou splatiť svoje záväzky za školné. Dôsledok je zrejmý vo všetkých krajinách Veľkej Británie. Odbor medicína ako jediný zo sledovaných odborov nezaznamenal výraznejší negatívny dopad školného na počet študentov. Je teda možné tvrdiť, že študenti medicíny sú si vedomý zisku po vyštudovaní aj napriek nutnosti finančne spoluúčasti na štúdiu.

6 Dôsledky zavedenia poplatkov za štúdium na Slovensku

Dôsledky zavedenia poplatkov za štúdium na vysokej škole práca analyzuje na základe už zistených dôsledkov zavedenia školného vo Veľkej Británii. Je teda možné sa domnievať, že zavedenie školného by z krátkodobého hľadiska negatívne ovplyvnilo počet študentov na vysokých školách na Slovensku. Aby nebolo ohrozené fungovanie nevyhnutných odborov, najväčší dôraz treba klásť na stanovenie primeranej výšky školného. Školným by sa zo štúdia na vysokej škole vylúčili tí študenti, ktorí študujú, iba aby si udržali status študenta prípadne získali titul z ktorejkoľvek oblasti o ktorú nemajú hlbší záujem a zároveň aby nemuseli pracovať. Školné by teda viedlo k zefektívneniu vysokoškolského vzdelania. Za ďalšie pozitívum možno považovať, že počet študentov v jednotlivých odboroch by sa dal jednoducho upravovať, a to zľavami na študijné odbory, o ktoré nie je dlhodobý záujem, ale ktoré sú nevyhnutné pre správne fungujúci štát. Jednoznačným negatívom systému finančnej spoluúčasti študentov na financovaní vysokého školstva je obmedzovanie dostupnosti pre finančne slabších jedincov. Skôr teda ako príde k spoplatneniu štúdia na vysokých školách je nutné prepracovať systém finančnej pomoci študentom.

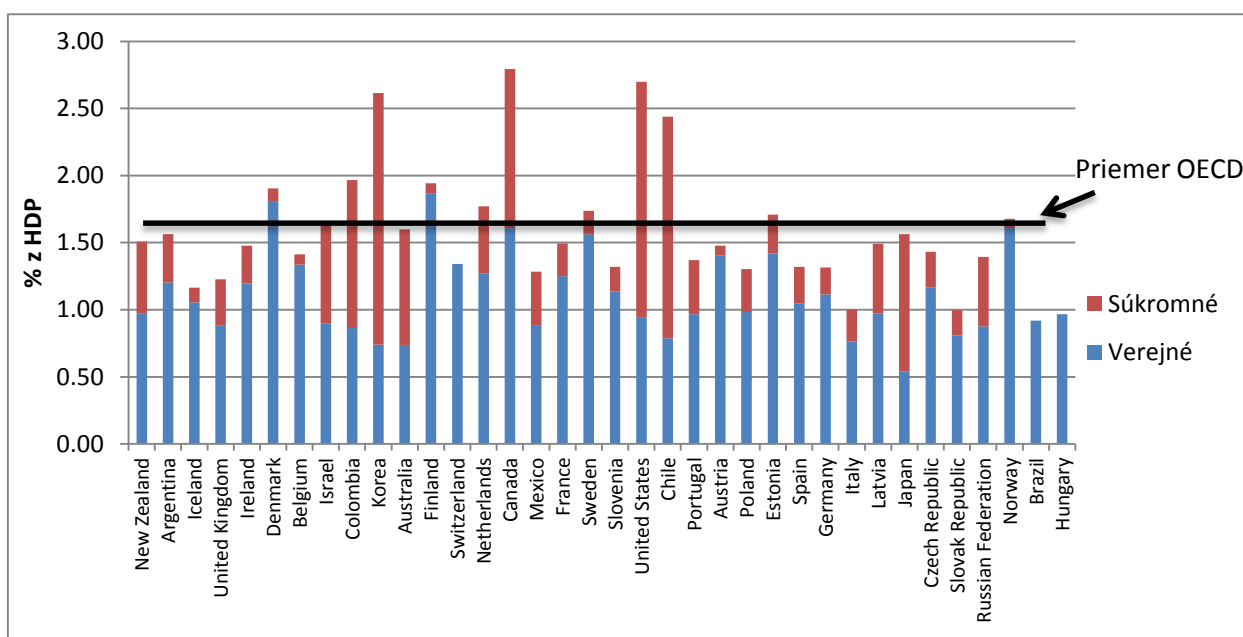
Obr. 29 Vývoj počtu vysokoškolských študentov v Slovenskej republike
Zdroj: uips.sk

Obrázok 29 ilustruje vývoj počtu vysokoškolských študentov na Slovensku. Z obrázku je zrejmé, že počet študentov od akademického roku 2008/2009 až do súčasnosti výrazne klesá. Tento pokles je spôsobený najmä nedostatočným financovaním vysokoškolského systému vzdelávania. Stále väčšie množstvo

absolventov stredných škôl nepokračuje do terciálneho vzdelávania. V prípade, že absolventi majú záujem pokračovať v štúdiu ďalej, využívajú možnosť študovať v iných krajinách Európy, kde je školský systém na vyššej úrovni. Trendom študentov v posledných rokoch je štúdium v Dánsku, prípadne v susednom Rakúsku. Avšak najviac slovenských študentov odchádza za štúdiom do Českej republiky. Aby sa zabránilo odlivu vzdelaných ľudí, je nevyhnutná reforma vysokoškolského vzdelania.

Obrázok 30 zobrazuje verejné a súkromné výdavky na terciálne vzdelanie v percentách HDP. Najväčšie výdavky na terciálne vzdelanie, viac ako 2,5 % HDP vykazujú štáty ako Južná Kórea, Kanada a USA. Z obrázku je zrejmé, že súkromné výdavky v týchto štátoch tvoria výraznú časť celkových výdavkov. Stav Slovenskej republiky je alarmujúci. Spomedzi štátov zobrazených na obrázku 30 má Slovensko po Brazílii a Maďarsku najnižšie výdavky na terciálne vzdelávanie. S výdavkami vo výške 1 % HDP je Slovenská republika ďaleko za priemerom OECD (1,63 %), ale aj ďaleko za susednými krajinami Rakúsko, Poľsko a Česká republika. Je teda jasné, že nebude postačovať iba samotné zavedenie školného, ale je potrebné, aby aj štát vyčlenil viac finančných prostriedkov pre oblasť terciálneho vzdelávania.

Obr. 30 Výdavky určené pre vysokoškolské vzdelávanie % z HDP
 Zdroj: Education at a Glance 2014

O zmenu financovania vysokoškolského vzdelávania zavedením poplatkov za štúdium sa naposledy hovorilo za vlády premiérky Ivety Radičovej, avšak jej vláda nevydržala dostatočne dlho, aby k zásadnejším zmenám financovania vysokoškolského vzdelávania stihlo prísť. Momentálne, za vlády sociálno-demokratickej strany vedenej Róbertom Ficom, nie je možné očakávať, že

k spoplatneniu vysokého školstva príde. Zmenu postoja vlády k financovaniu vysokého školstva je možné očakávať najskôr po parlamentných voľbách v roku 2016. Avšak nutnosťou by bolo, aby spoluúčasť študentov na financovaní podporovali všetky politické strany a taktiež verejnosť. V opačnom prípade by hrozil odpor za strany študentov podobne ako v Škótsku.

7 Záver

Systém financovania vysokoškolského vzdelávania je vo Veľkej Británii a na Slovensku značne odlišný. Britské vysokoškolské inštitúcie ponúkajú kvalitné študijné programy doplnené o kvalitné vybavenie a učiteľov. Tento systém má dlhoročnú tradíciu podporovanú ako politikmi, tak aj širokou verejnosťou. Z prevedenej analýzy je zrejmé, že prvotné zavedenie školného vo výške 1000 libier v roku 1998/1999 nemalo zásadný vplyv na vysokoškolských študentov. Negatívny vplyv na počet študentov sa začal prejavovať až po opakovanom výraznom zvyšovaní poplatku za školné v roku 2006/2007 a 2012/2013.

Za pozitívny dopad zavedenia spoluúčasti študentov na financovaní štúdia na vysokoškolskej inštitúcii vo Veľkej Británii je možné považovať výber študovaných odborov. Študenti si dôslednejšie vyberajú študovaný odbor podľa kritérií ako zamestnanosť po absolvovaní daného študijného odboru a následné finančné ohodnotenie. To má priaznivý dopad ako pre študentov, tak aj v neposlednej rade pre štát, keďže absolventi nekončia na úradoch zaťažujúc tým sociálny systém štátu.

Najväčším problémom financovania vysokoškolského vzdelávania na Slovensku je nedostatok financií. Tento fakt spôsobuje odliv študentov a pedagógov do zahraničia, čím Slovensko stráca stále vo väčšom množstve vzdelaných ľudí. Je preto nevyhnutná okamžitá reforma vysokoškolského vzdelávania.

Na základe poznatkov je zrejmé, že zavedenie poplatkov za štúdium by ovplyvnilo počet študentov vysokých škôl. Dôležitým aspektom zavedenia školného je stanovenie maximálnej čiastky, ktorú by mohli vysokoškolské inštitúcie vyberať, a ktorá by odpovedala ekonomickej úrovni na Slovensku. Rovnako je nutné zabezpečiť, aby sa čiastka za školné nezvyšovala nárazovo podobne, ako vo Veľkej Británii, ale napríklad iba ročne na základe vplyvu inflácie. Týmto by sa zamedzilo šokom, ktoré by mohli spôsobiť výrazný pokles študentov vysokých škôl.

Predtým, ako sa vôbec o zavádzaní školného bude uvažovať, je nutné vypracovať spoľahlivý a spravodlivý systém finančnej pomoci študentom. Tu je možné si brať príklad z Britského systému pôžičiek a štipendií, ktorý sa považuje za spravodlivý a je overený dlhoročnou tradíciou. Daný systém by po menších úpravách mohol byť zavedený aj na Slovensku.

Dôležitým predpokladom pre zavedenie finančnej spoluúčasti študentov na financovaní vysokoškolského vzdelávania je aj politická situácia v krajine. Na rozdiel od Veľkej Británie, kde momentálne prevláda zhoda so stávajúcim systémom, je ťažké predpokladať v najbližšej dobe takúto zhodu aj na Slovensku. Pri vláde súčasnej ľavicovej strany a na základe ich programu nie je možné predpokladať súhlas so zavedením poplatkov. Situáciu môžu zmeniť pravicové strany, ktoré sa môžu stať súčasťou vlády po parlamentných voľbách v roku 2016. Avšak na Slovensku neexistuje pravicová strana s výraznejšou väčšinou v parlamente, ktorej by sa túto zmenu mohlo podariť presadiť.

Historický vývoj systému vysokoškolského vzdelávania na Slovensku je rovnako dôležitým faktorom. Systém vysokých škôl bol vždy založený na predpoklade bezplatnosti. Náhle zavedenie poplatkov by takmer s určitosťou vyvolalo vlnu nepokojov podobne, ako tomu bolo v Škótsku. Takto závažnú zmenu systému financovania je nutné zavádzať postupne. Verejnosť musí byť dôsledne oboznámená a musí si byť vedomá pozitív, ktoré spoplatnenie školstva prinesie.

8 Literatúra

- ADÁMEK, VLADIMÍR. *Financování veřejných vysokých škol*. V Tribunu EU vyd. 1. Brno: Tribun EU, 2012, 256 s. ISBN 978-80-263-0234-6.
- ADÁMKOVÁ, PETRA. *Právní regulace financování školství, vědy a výzkumu*. V Tribunu EU vyd. 1. Brno: Tribun EU, 2009, 346 s. ISBN 978-80-7399-677-2.
- BASKERVILLE, STEVE. *A guide to UK higher education and partnerships for overseas universities* [online]. 2013 [cit. 2015-05-20]. ISBN 978-1-84036-288-6. Dostupné z: http://www.international.ac.uk/media/2346832/guide-to-uk-he-and-partnerships_web_final.pdf
- BENČO, JOZEF. *Ekonomía vzdelávania*. Bratislava: Iris, 2002, 185 s. ISBN 8089018416.
- BRITISH COUNCIL. *Universities and colleges* [online]. [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.educationuk.org/global/articles/higher-education-universities-colleges/>
- CIBÁKOVÁ, VIERA. *Ekonomika verejného sektora*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2012, 356 s. Ekonomía (Iura Edition). ISBN 978-80-8078-473-7.
- DURAČINSKÁ, MÁRIA. *Finančné hospodárenie vysokých škôl v Slovenskej republike z aspektu požiadaviek Európskej únie na rozvoj vzdelávania a vedy. Mezinárodní a srovnávací právní revue* [online]. 2005 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: http://iclr.upol.cz/wp-content/uploads/2011/03/14_Duracinska_Maria-78-94.pdf
- Education at a Glance 2014* [online]. 2014 [cit. 2015-05-16]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/edu/Education-at-a-Glance-2014.pdf>
- England Higher Education System* [online]. [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.euroeducation.net/prof/ukco.htm>
- EUROSTAT. [online], <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>
- EURYDICE. *Higher education* [online]. [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/United-Kingdom-England:Higher_Education
- GOV.UK. *Education system in the UK* [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/219167/v01-2012ukes.pdf
- GOV.UK. *Student finance* [online]. [cit. 2015-05-03]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/student-finance>
- HAMERNÍKOVÁ, BOJKA. *Nástroje optimalizace financování vysokého školství ČR v porovnání se současnými způsoby financování v zemích Evropské unie: syntetická závěrečná studie*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1998, 237 s. ISBN 80-7079-454-2.

- HEFCE. *Guide to funding 2015-16* [online]. 2015 [cit. 2015-05-6]. Dostupné z: http://www.hefce.ac.uk/media/HEFCE,2014/Content/Pubs/2015/201504/2015_04.pdf
- HESA. *Higher Education Statistics for the UK* [online]. [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: https://www.hesa.ac.uk/index.php?option=com_pubs&task=show_pub_detail&pubid=1709&Itemid=286
- HESA. *Student population* [online]. [cit. 2015-05-16]. Dostupné z: <https://www.hesa.ac.uk/content/view/3484/#sub>
- HOLDA, DALIBOR. *Organizace a řízení vysokých škol ve vybraných evropských státech a v USA: sborník studií : [obsahuje studie projektu resortního výzkumu MŠMT ČR - RS 98 005]*. Vyd. 1. Praha: Centrum pro studium vysokého školství, 1999, 284 s. ISBN 80-86302-18-0.
- JURKOVÁ, JANA. *Vybrané aspekty financovania vysokého školstva na Slovensku* [online]. 2007 [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: <http://semafor.euke.sk/zbornik2007/pdf/jurkova.pdf>
- KIC. *UK higher education system*. [online]. [cit. 2015-05-17]. Dostupné z: <http://www.kic.org.uk/pathways/study-uk/education-uk/uk-education-system/>
- MEDERLY, PETER. *Systém financovania verejných vysokých škôl a jeho zmeny od roku 2006* [online]. 2009 [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: http://www.arra.sk/sites/arra.sk/files/peter_mederly_2009_system_financovania_vvs_a_jeho_zmeny_od_roku_2006.pdf
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Metodika rozpisu dotácií zo štátneho rozpočtu na rok 2015 pre verejné vysoké školy* [online]. 2015 [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://www.minedu.sk/rozpis-dotacii-zo-statneho-rozpocetu-verejnym-vysokym-skolam-na-rok-2015/>
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Vysoké školstvo* [online]. [cit. 2015-04-29]. Dostupné z: <http://www.minedu.sk/vysoke-skolstvo/>
- MUSGRAVE, RICHARD ABEL A PEGGY B MUSGRAVE. *Veřejné finance v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1994, 14, 581 s. ISBN 80-85603-76-4.
- NEUBAUEROVA, ERIKA A KOL. *Reforma systému financovania vysokých škôl v SR* [online]. [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: http://www.radavs.sk/index.php?option=com_remository&Itemid=21&func=fileinfo&id=24
- OBDRŽÁLEK, ZDENĚK. *Škola a jej manažment*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 2002, 223 s. ISBN 80-223-1690-3.
- PEKOVÁ, JITKA. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 579 s. ISBN 978-80-7357-358-4.
- SAMUELSON, PAUL ANTHONY A WILLIAM D NORDHAUS. *Ekonomie*: 19. vydání. Vyd. 1. Praha: NS Svoboda, 2013, xxiv, 715 s., [4] s. obr. příl. ISBN 978-80-205-0629-0.

- SIMONOVÁ, NATALIE, MATĚJŮ, PETR A N BARR. *České vysoké školství na křižovatce: investiční přístup k financování studia na vysoké škole v sociologické reflexi*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2005, 263 s. ISBN 80-7330-072-9.
- STIGLITZ, JOSEPH E. *Economics of the public sector*. 3rd ed. New York: W. W. Norton & Company, c2000, xxiii, 823 s. ISBN 0393966518
- ŠEBOVÁ, MIRIAM. *Financovanie vysokých škôl na Slovensku* [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://uniregio.fvs.upjs.sk/pdf/zbornik/Sebova.pdf>
- UCAS. *Tuition fees and student loans* [online]. [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: <https://www.ucas.com/ucas/undergraduate/finance-and-support/tuition-fees-and-student-loans>
- URBÁNEK, VÁCLAV. *Financování vysokého školství*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2007, 163 s. ISBN 978-80-245-1313-3.
- ÚSTAV INFORMÁCIÍ A PROGNÓZ ŠKOLSTVA. *Štatistická ročenka - vysoké školy* [online]. [cit. 2015-05-13]. Dostupné z: <http://www.uips.sk/prehlady-skol/statisticka-rocenka---vysoke-skoly>

Přílohy

